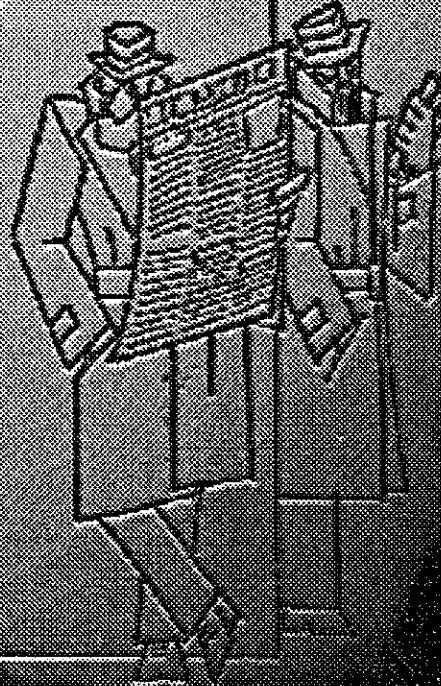

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

**SORUŞTURMA
KOVUŞTURMA
YARGILAMA
CEZA VE İNFAZI
ERZURUM
RAPORU**

**1998
ve
2000**

**TBMM İNSAN HAKLARINI
İNCELEME KOMİSYONU
YAYINLARI**

10

Adres:

TBMM İnsan Haklarını İnceleme
Komisyonu
06543 Bakanlıklar-ANKARA

Tel :

(0.312) 420 54 33 - 34

Fax :

(0.312) 420 53 94

Web :

<http://www.tbmm.gov.tr>

e-mail:

inshkkom@tbmm.gov.tr

Dizgi :

Mihriban ATMACA

Kapak Karikatürü:

Mete GÖKTÜRK

Kapak Düzeni:

Cenk ÇINARBAŞ

Baskı :

Başkent Üniversitesi Matbaası
Ankara, Mayıs 2000

Çalışma Raporunun dağıtımı
TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından yapılmaktadır.
İçindeki bilgiler kaynak gösterilerek kullanılabilir.

SORUŞTURMA - KOVUŞTURMA, YARGILAMA, CEZA VE İNFAZI

ERZURUM RAPORU

1998 ve 2000

SUNUŞ

Anayasamızın 2. Maddesi Cumhuriyetimizin niteliklerini "insan haklarına saygılı, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti" şeklinde tanımlamıştır. Anayasamızın 81 inci Maddesi ise milletvekili andı ile milletvekilliğini bu ilkelere bağlılıkla koşullandırmıştır. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonumuzun kuruluşunu düzenleyen 3686 sayılı Yasamız da bu amaç ve ilkeler doğrultusunda Türkiye'nin tercihinin bir yansımasıdır. Bu bağlamda demokrasinin, insan haklarının ve hukuk devletinin gereği ve geliştirilmesi için çalışmak, biz Komisyon üyesi milletvekillerinin temel görevi olduğu kadar milletvekilliğinin de vazgeçilmez şartıdır.

Komisyonumuz Soruşturma-Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Sistemleri üzerindeki bu bir dizi çalışmasını özverili bir biçimde sürdürmüş ve hazırlanan raporlarla sonuçlandırmıştır. "Soruşturma ve Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Erzurum Raporu 1998 ve 2000" bu bir dizi çalışmanın basılan beşinci raporudur. Yaptığımız incelemelerle, hukuk devleti bilinci içinde yasalardan alınan yetki kullanılarak demokratik rejimin en temel unsuru olan Parlamentomuzun denetim işlevi yerine getirilmeye çalışılmıştır. Çalışma yönteminde ve raporlarda nesnel ölçütlere bağlı kalmaya, izleme sürecini uzun tutarak gelişmeleri de değerlendirmeye kapsama almaya, devletimizin yıpratılmaması yönünde titiz davranmaya ancak yaşadığımız sorunların da bilgiye dayalı olarak ortaya konulmasında açık ve dürüst olmaya özen gösterilmiştir.

Meclis Başkanımız Sayın Yıldırım AKBULUT, çalışmalarımıza ve raporlarımıza Meclisimizin en üst Makamı olarak sahip çıkmışlar, gereği hususunda her türlü destek için emir ve müsaadelerini esirgememişler ve bizleri onurlandırmışlardır. Komisyonumuz adına zati alilerine saygılarımla şükranlarımızı arz ederim.

Soruşturma ve Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Erzurum (1998 ve 2000) Raporunun hazırlanmasında büyük emekleri geçen, 1998 yılı Alt Komisyon üyelerimizden Malatya Milletvekili Sayın Yaşar CANBAY ile İstanbul Milletvekili Sayın Osman KILIÇ'a, Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sayın İonna KUÇURADI'ye, 2000 yılı çalışmalarımızda Alt Komisyonumuzda yer alan, çalışmalarından kıvanç duyduğum Manisa Milletvekili Sayın Hüseyin AKGÜL ile Malatya Milletvekili Sayın Yaşar CANBAY'a ve Alt Komisyon Heyetlerimizin diğer uzman ve teknik elemanlarına minnetimi ifade ederim.

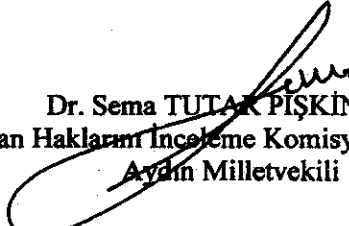
Raporu; insan haklarına saygının getirdiği özen ve üslup çerçevesinde, toplantılarımıza katılarak partiler üstü bir anlayışla inceleyen, uyumlu ve özverili çalışan, sonucu oybirliğiyle kabul eden Komisyonumuzun tüm üyelerine, rapora emeği geçen Komisyon sekreteryanımıza ve Basımevi Müdürlüğümüze şükranlarımızı sunarım.

Raporumuz ile ilgili çalışmalar kapsamında ziyaret ettiğimiz tüm kurumlarımızın yetkilileri ile çalışanlarına, incelemelerimiz sırasındaki yardımları ile sağladıkları katkı ve gösterdikleri ilgi için Komisyonumuz adına teşekkür ederim. Ayrıca Erzurum Cezaevlerinde görüştüğümüz tüm hükümlü ve tutuklulara - bizlere geleneksel konukseverlikleri ile ikram ettikleri çaylarını içerken bizlerle acılarını, kaygılarını, umut ve umutsuzluklarını hiç çekinmeden paylaştıkları için - esenlik dileklerimizi ve teşekkürümüzü sunarım.

Bu süreçte bizleri arayarak katkılarını esirgemeyen, konulara duyarlı olan ve duyarlı olmaya davet eden pek çok değerli katkı sahibi ile raporun kamuoyuna mal edilmesine özen gösteren tüm basın ve medya kuruluşlarına Komisyonumuz adına teşekkür ederim.

Raporumuzun yayımlandığı tarihten itibaren gereğinin ve iyileştirmelerin yapılabilmesi için çözüme yönelik çabalar hususunda katkı sağlayacaklarından emin olduğumuz yasama, yürütme ve yargı organlarımıza, sivil kişi ve kuruluşlara şimdiden şükranlarımızı sunarım.

Belirtilen amaç ve ilkeler kapsamında hazırlanmasına çaba gösterdiğimiz "Soruşturma ve Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Erzurum Raporu 1998 ve 2000" isimli Raporumuzu Türkiye'nin tanımlanan konulardaki tercihlerini ve kararlılığını yansıtabilmesi inancı ve umutlara yol olması temennisi ile saygılarımla sunarım. Mayıs 2000

Dr. Sema TUTAR PIŞKINSÜT
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı
Aydın Milletvekili

İÇİNDEKİLER

	<i>Sayfa</i> <i>No</i>
I. RAPORUN HAZIRLANIŞI	1
A. AMAÇ	1
B. YÖNTEM	1
II. CEZAEVLERİNDEKİ İNCELEMELER	2
A. CEZAEVİ İLGİLİLERİ İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER	2
1. ÖZEL TİP KAPALI CEZAEVİNDE	2
2. E TİPİ KAPALI CEZAEVİNDE	6
B. KOĞUŞLARDA YAPILAN GÖRÜŞMELER	7
1. ADLİ KOĞUŞLARDAKİ MAHKUMLAR İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER	7
2. TERÖR KOĞUŞLARINDA KALANLAR İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER	8
C. HEYETİMİZİN CEZAEVİ KOŞULLARINA İLİŞKİN TESPİTLERİ	15
1. FİZİKSEL KOŞULLAR	15
2. SAĞLIK SORUNLARI	16
3. EĞİTİM-KÜLTÜR SORUNLARI	18
4. CEZAEVİNDEKİ MUAMELE SORUNLARI	18
III. GÜVENLİK BİRİMLERİNDE YAPILAN İNCELEMELER	19
A. EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNDEKİ İNCELEMELER	19
1. İLGİLİLERİN VERDİKLERİ BİLGİLER	19
2. GÖZALTINA ALMA VE SORGU MEKANLARI	20
2.3. Gölbaşı Polis Karakolu	27
B. JANDARMA BÖLGE KOMUTANLIĞI'NDA YAPILAN GÖRÜŞMELER	31
IV. ADLİYEDE YAPILAN İNCELEMELER	31
A. BAŞSAVCILIK 1998	31
B. BAŞSAVCILIK 2000	32
D. TUTUKLULUK SÜRESİ	32
V. ADLİ TIP ve MAHKUM SAĞLIĞI İLE İLGİLİ İNCELEMELER	32
A. NUMUNE HASTANESİNDEKİ İNCELEMELER	32
1. 1998 YILINDA	32
2. 2000 YILINDA	33

B. BÖLGE KRİMİNAL LABORATUARINDAKİ İNCELEMELER	34
1. 1998 YILINDA	34
2. 2000 YILINDA	34
VI. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	35
A. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA	35
B. YARGILAMA	36
C. ORGANİZE SUÇLAR VE GİZLİ GÖREVLİ KULLANMA	37
D. CEZA VE İNFAZI	38
VII. EKLER	39
Ek 1. 10 Şubat 1998 Tarihli Komisyon Kararı	39
Ek 2. 22 Nisan 1998 Tarihli Divan Kararı	43
Ek 3. 04 Mayıs 1998 Tarihli Başkanlık Oluru	47
Ek 4. 22 Şubat 2000 Tarihli Komisyon Kararı	51
Ek 5. 29 Mart 2000 Tarihli Başkanlık Oluru	55
Ek 6. 1998 Yılı Erzurum Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Sistemlerine İlişkin Alt Komisyon Heyetinin Çalışması ile İlgili TBMM Tutanakları	59
Ek 7. 1998 Yılı Erzurum Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Sistemlerine İlişkin Alt Komisyon Heyetinin Çalışması ile İlgili TBMM Tutanakları	113
Ek 8. 2000 Yılı Alt Komisyon Heyetinin Alt Komisyon Raporu Sunum Yazısı	195
Ek 9. Komisyon Raporunun Basım Onayı	199

I. RAPORUN HAZIRLANIŞI

A. AMAÇ

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun amacı; 5.12.1990 tarihinde kabul edilen 3686 sayılı Yasamızın 1 inci maddesinde "Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek" biçiminde tanımlanmıştır.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, bu amaç doğrultusunda 20 nci Dönem içinde 10.02.1998 tarihli 6 ncı Toplantısında (Ek 1) ceza infaz kurumlarında alan çalışması yapılması konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki vermiştir.

Komisyon Başkanlık Divanı bu yetki uyarınca, 24.04.1998 tarihinde Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT, İstanbul Milletvekili Osman KILIÇ, Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ve Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMİ'den oluşan bir Alt Komisyon Heyetinin 2-4 Mayıs 1998 günlerinde, Erzurum ilinde Özel Tıp Kapalı Cezaevi ile E Tipi Cezaevi ve Tutukevinde, Emniyet Müdürlüğü ve birimlerinde, Erzurum Adliyesinde, Erzurum Bölge Kriminal Laboratuvar Müdürlüğünde ve Erzurum Numune Hastanesinde incelemelerde bulunmasına karar vermiştir (Ek 2). TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyeti bu amaç doğrultusunda incelemelerini tamamlamış, çalışmaya Diyarbakır Milletvekili Seyyit Haşim HAŞİMİ katılamamıştır.

Komisyon 21 inci Dönem içinde 22 Şubat 2000 tarihinde yaptığı toplantısında ceza infaz kurumlarında çalışmalar yapmak, daha önce yapılmış olan Alt Komisyon incelemelerini de rapor içinde değerlendirmek üzere alt komisyonlar kurulmasına karar vermiştir (Ek 3). Bu karar doğrultusunda Komisyon ve Heyet Başkanı Aydın Milletvekili Dr. Sema TUTAR PİŞKİNSÜT, Heyet üyeleri Manisa Milletvekili Hüseyin AKGÜL ve Malatya Milletvekili Yaşar CANBAY ile uzman ve teknik elemanlardan oluşan bir Heyet Erzurum'da ikinci kez 30-31 Mart 2000 tarihlerinde soruşturma - kovuşturma, yargılama, ceza ve infaz sistemleri ile ilgili incelemelerde bulunmuşlardır (Ek 4).

B. YÖNTEM

Erzurum ilinde ilk olarak Özel Tıp Kapalı Cezaevi ve E Tipi Kapalı Cezaevine gidilerek önce görevlilerle, daha sonra cezaevlerindeki koşullar gezilerek hükümlü ve tutuklularla görüşülmüştür. Cezaevindeki tüm birimler gezilerek yerinde gözlemler yapılmıştır.

Cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların, cezaevlerine gelmeden önce soruşturma ve kovuşturma sırasında yaşadıkları muameleler ile soruşturma ve kovuşturma uygulamalarını incelemek ve değerlendirmek için Heyetimiz, Erzurum Emniyet Müdürlüğü, Erzurum Bölge Kriminal Laboratuvar Müdürlüğü ve Gölbaşı Karakolunu ziyaret etmiştir.

Yargı sürecinin işleyişini, hükümlü ve tutukluların bu süreçte karşılaştıkları sorunları saptamak için Erzurum Adliyesinde incelemeler yapılmıştır.

Heyetimiz hükümlü ve tutukluların sağlık sorunlarının çözümünde karşılaşılan sorunları saptamak ve Adli Tıp ile ilgili konuları değerlendirmek için Erzurum Numune Hastanesinde de incelemelerde bulunmuştur.

Çalışmaların tümü, TBMM' nin yeminli stenografları ve ses kayıt teknisyenleri tarafından Heyetin tüm üyelerinin ve inceleme sırasında hazır bulunan görevlilerin huzurunda kayda geçirilmiş ve resimlenmiştir. Daha sonra da Meclis Tutanak Müdürlüğü'nce çözümleri yaptırılarak inceleme tutanaklarında yer almaları sağlanmıştır.

Görüşülen hükümlü ve tutukluların tutanaklarda yer alan ad ve soyadları kapatılmış olup, ad ve soyadlara sıra numarası verilmiş, sorgu tarihleri ile hükümlü ve tutukluların kimliklerine ilişkin bilgilerin olduğu yerler Rapor içinde boş bırakılmıştır. Komisyonunda tutulan ve Meclis Arşivine gönderilen nüshalarda bu bilgiler açık halde yer almıştır.

Tüm bu gözlem ve incelemeler 1998 ve 2000 yıllarında ayrı ayrı olacak şekilde iki kez yapılmıştır. 2000 yılı incelemelerinde kapatılmış olan Gölbaşı karakolu'nun yerine Şehit Fatih Bodur Polis Merkezi ziyaret edilmiştir.

Rapor içeriğinde ; (●) işareti ile sunulanlar konu ile ilgili ikinci şahısların beyanları, (►►) işareti ile belirtilenler ise Heyetimizin tespitleridir.

1998 ve 2000 yıllarındaki Alt Komisyonlarımızın çalışmalarını içeren, aradan geçen iki yıllık süreci de değerlendiren ve karşılaştırmalı bir rapor olan bu Rapor hazırlanmıştır. Komisyonumuzun 11.05.2000 tarihli toplantısında, toplantıya katılan tüm üyelerin katkıları ve oybirliği ile kabul edilerek Komisyon Raporu haline gelen "**Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı Erzurum Raporu 1998 ve 2000**" gereği için basılarak yayımlanmıştır (Ek 8, Ek 9).

Alt Komisyon çalışmalarına ait olan 1998 yılı TBMM Tutanakları Ek 6'da, 2000 yılı TBMM Tutanakları ise Ek 7'de sunulmuştur.

II. CEZAEVLERİNDEKİ İNCELEMELER

A. CEZAEVİ İLGİLİLERİ İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

1. ÖZEL TİP KAPALI CEZAEVİNDE

1.1. 1998 Yılında

Erzurum Özel Tip Kapalı Cezaevi Mümessil Savcısının ve Müdürünün beyanlarından, Cezaevi hakkında aşağıdaki hususlar ve sorunlar öğrenilmiştir:

- Cezaevinin binası 1989 yılında yapılmış. Kapasitesi 380 kişiliktir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 1).
- Alt ve üst koğuşlar bağımsız, bahçe ise ortaktır. Ancak üst koğuşlar, emniyet nedenlerinden dolayı kapalı tutulmaktadır. 12 koğuştan 10'u kullanılmakta ve her birinde 20-25 kişi barındırılmaktadır (Erzurum tutanak 1998, sayfa 1).
- Cezaevinde 179 hükümlü ve 7 adli olmak üzere toplam 186 hükümlü bulunmaktadır. 7 adli mahkum, cezaevinde çalıştırılmayan iş kollarında çalıştırılmaktadır (Erzurum tutanak 1998, sayfa 1).
- Cezaevindeki mekan sıkıntısından ve eğitici personelin eksikliğinden mahkumlar spor veya jimnastik yapamamaktadır.
- Cezaevinde sevk aracı ve ambulans bulunmaktadır.
- PKK hükümlüleri dışında, diğer siyasi hükümlüler karışık olarak barındırılmaktadır.
- Cezaevinde iki doktor bulunmakta, öğretmen ve diğer eğitici personel bulunmamaktadır (Erzurum tutanak 1998, sayfa 7).
- Hükümlüler arasında tedavisi gerekli olan sakatlar mevcuttur. (Erzurum tutanak 1998, sayfa 13).
- Cezaevine girenler, giriş sırasında doktor kontrolünden geçirilmektedir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 8-9).
- Cezaevinde hükümlü ile hükümlü arasında sorunlar yaşandığı, hükümlülerin bireysel sıkıntılarını Müdüre doğrudan doğruya yansıtamadıkları, 1994'te Cezaevi içinde (E Tipi Cezaevinde) 4 kişinin "infaz" edildiği belirtilmektedir. (Erzurum tutanak 1998, sayfa 9).
- Ziyaretçiler için yeterli altyapı bulunmamaktadır. Gelen ziyaretçilerle ilgili olarak "çıplak arama" yoktur. Yalnızca ayakkabıları çıkartılmaktadır (Erzurum tutanak 1998, sayfa 8).
- Cezaevi içi aramaları jandarmanın yapmadığı, cezaevi personelinin yaptığı ifade edilmiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 8-9).
- Jandarmanın "dış aramaları" yaptığı, ancak bu aramanın da cezaevine verilmesinin uygun olacağı söylenmiştir.
- Valinin cezaevine hiç gelmediği, Başsavcının sorun olduğu zamanlar geldiği; sorun olmadığı zamanlarda da 10-15 günde bir geldiği belirtilmiştir.
- Genel olarak cezaevlerinin yönetimi ile ilgili olarak sabit bir hukukun olmadığı, halen 1932'de çıkarılan bir yasanın geçerli olduğu, işlerin genelgelerle yürütüldüğü; ayrıca Jandarmadan ve Adalet Bakanlığından ayrı ayrı gelen genelgelerin, farklı uygulamalar doğmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Bunun da cezaevlerinde farklı uygulamalara yol açtığı, birçok sorunun kaynağının işte bu farklı uygulamalar olduğu ifade edilmiştir. (Erzurum tutanak 1998, sayfa 6)
- Personelin zor kullanma yetkisi hukukça belirlenmemiştir.
- İnfaz memurlarının eğitimsiz geldiği; onlar için bir okulun olmadığı belirtilmiş, infaz memurlarının cezaevinin bulunduğu ilden olmamasının daha uygun olacağı söylenmiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 2)
- Müdürlere daha fazla yetki verilmelidir. Önemli kararlar dışında, cezaevi içi sıradan konularla ilgili kararlara Bakanlığa başvurmak zorunda olmamalıdır.

- Hükümlülerin bazı istekleri haklıdır. Bu isteklerin karşılanabilmesi için ve başka nedenlerden dolayı, hükümlü ve tutuklular bir arada kalmamalıdır.
- Hükümlülerin ve ailelerinin can güvenliği sağlanırsa, bazı siyasi "kopma"lar olabileceği, bu yıl 13 kişi "kopmuş"olduğu, bunların da Ağrı'ya ve Muş'a gönderildikleri belirtilmiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 10).
- En son 1997 yılının Ekim ayında açlık grevi yapılmıştır.

1.2. 2000 Yılında

Cezaevi yetkilileri tarafından ifade edilen noktalar aşağıda sunulmuştur :

- Cezaevinde 1 müdür, beş ikinci müdür, 2 doktor olmak üzere toplam 133 personel görev yapmaktadır. Açık Cezaevinin kadrolu dış hekimi burada geçici görevle hizmet yapmaktadır.
- 380 kapasiteli cezaevinde toplam 527 kişi kalmaktadır. Bunların 175 tanesi terör, 352 tanesi adli mahkumdur.
- 1998'de yapılmakta olan 2-4-6 kişilik içinde mutfak, tuvaleti ve avlusu olan küçük koğuşların yapımı bitirilememiş. Açık cezaevine taşeron aracılığıyla yapım işlemi yeniden ihale edilmiş. Bu F tipi cezaevleri için 154 milyar + KDV keşfi ve ihalenin yapımı için bakanlıktan para gelmiş olup, geçen sefer yapımı başırlamayan küçük odalar 10 tane beton oda olarak halen kullanılmaktadır. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 30)
- Cezaevinin sıcak su, banyo ve ısınma sorunu yoktur (Erzurum tutanak 2000, sayfa 29).
- Cezaevindeki hükümlü ve tutukluların büyük çoğunluğu başka illerden getirilmiş olup aralarında itirafçılar bulunmamaktadır.
- Cezaevlerinde standardı yakalamak için tek başlılığa ihtiyaç vardır. Yönetim ya jandarmaya teslim edilmeli ya da Adalet Bakanlığı'na devredilmelidir. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 32)
- Tutuklu ve hükümlülerin çoğunlukla başka illerden getirilmiş olmaları yakınlarıyla görüşme, sevk ve sağlık açısından ciddi sorunlar yaratmaktadır.
- Okuma-yazma kursları konusunda bilgi verilmesine rağmen bir talepte bulunulmamıştır. Cezaevinde bazı işlerde çalıştırılan bazı hükümlülerden gelen talep üzerine açık ilköğretim okullarına iki adli hükümlü başvurmuş, bunlardan birisi yedinci sınıfa devam etmektedir.
- Cezaevinde üniversite sınavına katılmak isteyenlerin müracaatları yaptırılmış, bir hükümlü ÖSYM sınavını kazanmış, birisi de açık öğretim bölümüne devam etmektedir.
- Cezaevi yöneticileri hükümlülere ziyaretçileri ve posta yoluyla gelen yayınları kontrol ederek verdiklerini, toplatılmış ve yasaklanmış yayınları ise Cumhuriyet Başsavcılığına gönderdiklerini belirtmişlerdir.
- Cezaevi kütüphanesinde 1641 adet kitap ve dergi bulunmakta olup bunlardan 190 tanesinden hükümlü ve tutuklular yararlanmıştır.
- Cezaevi yönetimi sosyal ve kültürel faaliyetlere koğuşlarda ve bahçede olanak tanıdıklarını söylemişlerdir.
- Cezaevi doktoru 1999 yılı içersinde 1971 kişinin muayenesinin yapıldığını bunlardan 156 kişinin ileri tetkik ve tedavi için üniversite hastanesi,devlet hastanesi ve göğüs hastanesine sevklerinin yapıldığını ayrıca 161 kişinin E Tipi Kapalı cezaevinde bulunan dış

hekimine sevklerinin yapıldığını belirtmiştir. Şubat Ekim aylarında verem taraması yapılmış, 2000 yılında ise 567 hükümlü ve tutuklunun muayenelerinin yapıldığı bunlardan 40 tanesinin tetkik ve tedavileri için hastanelere sevk edildiği, 64 tanesinin E Tipi cezaevinde dış tedavilerinin yapıldığı, 1999 yılında yapılan verem taraması sonucu 5 hükümlüde verem hastalığı saptandığı belirtilmiştir.

- Hepatit B yönünden de tarama yapılması için çalışma vardır. Şu anda biri aktif diğeri pasif olmak üzere iki tane Hepatit B vakası vardır. Cezaevindeki çok büyük parazit salgını konusunda Sağlık Müdürlüğünden yardım istenerek bağırsak paraziti yönünden suların daha iyi klorlanması sağlanmış, Büyükşehir Belediyesi aracılığıyla cezaevinin tüm birimleri yatak, yorgan, çamaşır dahil olmak üzere ilaçlanmıştır (Erzurum tutanak 2000, sayfa 35).
- Numune Hastanesi'ndeki mahkum koğuşunun standartlarının düzeltilmesi için Başsavcı ile birlikte Başhekimliği ziyarete gitmişlerdir.
- Cezaevi müdürü olunmasının zorlaştırılması için yapılan değişikliğin olumlu olduğu söylenmiştir.
- 700,000 lira olan iase bedelinin yetmediği ancak üç öğün herkesin doyurulduğunu, mahkumların dışarıdan gelenleri ve verilenleri yedikleri belirtilmiştir.
- Sevk ve açık cezaevine seçilme koşullarının usulüne uygun ve Bakanlık onaylı olarak yapıldığı söylenmiştir.
- Cezaevi Müdürü olarak kural, usul, tüzük, yönetmenlik ve onların uygulanması konusunda iddialı olduğunu, iğne dahil hiçbir şeyin cezaevine giremeyeceğini belirtmiştir (Erzurum tutanak 2000, sayfa 26).
- Posta kutularının Savcı tarafından açıldığını, dilekçelerin incelemeye tabi tutulmadığını mektupların sadece mektup okuma komisyonunca değerlendirildiğini belirtilmiştir.
- Bakanlıklar arası imzalanan üçlü protokol ile ilgili genelge geldikten sonra cezaevinde duyarlı kapıdan geçildikten sonra fiziki arama denilen arama başlatılmış, dışarıya ve mahkemelere gidiş gelmeler konusunda jandarma ve cezaevinin keyfi yönetimi engellenmiş, barınma, eğitim ve iase ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Sağlık hizmetleri ile ilgili görevlendirme ise üçlü protokol içinde yer almamaktadır. Bu nedenle sağlık konusunda yeterli işbirliği yapılamamaktadır. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 26)

Cezaevi Personelinin Talepleri

- Mahalli personelin mahalliden ziyade emniyet ve askeri personel gibi rotasyona tabi tutulması, her türlü baskı ve tehditten arındırılması
- Cezaevlerinin idari yetki ve sorumluluklar açısından değişmez kanunlara kavuşturulması
- Mahalli personelin her türlü işlemlerinin adli yargı adalet komisyonlarından alınarak cezaevi idaresi ve bakanlık tarafından yürütülmesinin sağlanması
- Cezaevlerinde farklı farklı uygulamalara son verilmesi
- Cezaevi personelinin yetiştirilmesine özen gösterilmeli, cezaevi infaz okulları açılmalı, atanmalara özen gösterilmesi,
- Ekonomik ve sosyal koşullarının iyileştirilmesi ve can güvenliklerinin sağlanması, konuları heyetimize iletilmiştir.

2. E TİPİ KAPALI CEZAEVİNDE

2.1. 1998 Yılında

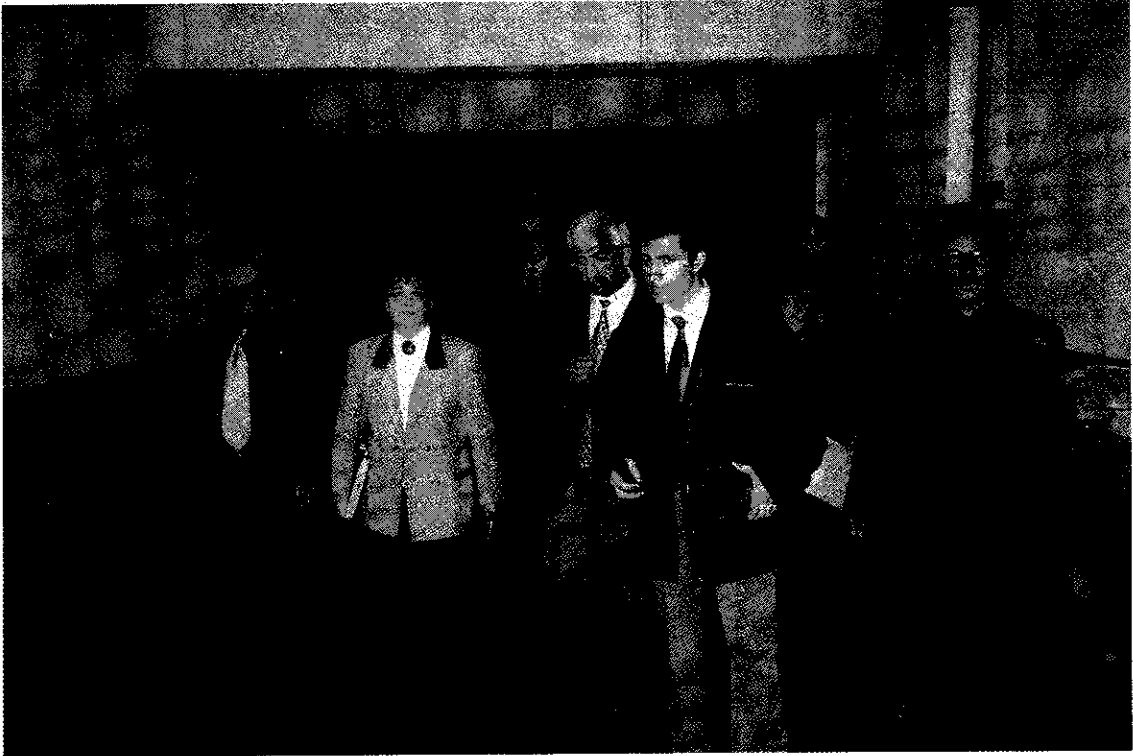
E Tipi Cezaevi Müdürü Özel Tıp Kapalı Cezaevi Müdürünün bütün söylediklerine katıldığını beyan ettikten sonra, E Tipi Cezaevi hakkında şu bilgileri vermiştir :

- Cezaevinde 210 adli , 163 siyasi, toplam olarak 373 hükümlü ve tutuklu mevcuttur.
- Bu Cezaevinde iki doktor ve dört sağlık memuru görev yapıyor. Eğitici personel hiç yok (Erzurum tutanak 1998, sayfa 53).
- Cezaevinde halen 3 günlük açlık grevi var.

2.2. 2000 Yılında

Yetkililerin verdikleri bilgilere göre :

- E Tipi cezaevi 1 müdür, 5 ikinci müdür, 2 doktor, bir diş hekimi (geçici görevli) olmak üzere toplam 202 personel görev yapmaktadır.

Heyetimiz Cezaevinde

- Kurumda kadrolu öğretmen, psikolog ve sosyal çalışmacı bulunmamaktadır. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin bir ikinci müdür başkanlığında infaz koruma memuru tarafından yürütüldüğü kadrolu öğretmen, psikolog ve sosyal çalışmacı olmadığı ve bu nedenle hükümlü ve tutukluların rehabilitasyonuna katkıda bulunamadığı, yeterli kültür ve eğitim

faaliyetlerinin yapılamadığı belirtilmiştir.

- 2000 yılı içinde açılan okuma-yazma kursuna katılan hükümlü ve tutuklulardan 14 tanesi başarılı olmuş ve kendilerine belge verilmiş.
- Cezaevinde 185'i terör hükümlü ve hükmen tutuklusunu ile 14'ü adli hükümlü olmak üzere 199 kişi kalmaktadır.

B. KOĞUŞLARDA YAPILAN GÖRÜŞMELER

1. ADLİ KOĞUŞLARDAKİ MAHKUMLAR İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

1.1. 1998 Yılında

- Cezaevinde adli koğuşlardaki hükümlü ve tutukluların bir kısmı sorgulama sırasında işkence görmediklerini; ancak aralarında bir çocuğun ve 60 yaşında bir tutuklunun da bulunduğu bazı mahkumlar ise gerek Jandarmada gerekse Emniyet Müdürlüğünde işkence gördüklerini söylemişlerdir.
- Aralarında çocukların da bulunduğu bazı hükümlüler, Erzurum Emniyet Müdürlüğünün bodrum katında olduğu kadar, Asayiş Müdürlüğü katında da sorgulamaları sırasında işkence gördüklerini ifade etmişlerdir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 53,59-63,82,87,91-92)
- Adli suçluların çoğu, işkencenin kendilerine suçlar ya da ek suçlar yüklemek amacıyla yapıldığını söylemişlerdir.
- Ayrıca çoğu doktorların kendilerini muayene etmeden darp-cebir yoktur raporu verdiklerini söylemişlerdir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 57).
- Çocuklar , Cezaevi içinde de kötü muamele gördüklerini , yetişkinlerin bir kısmı ise cezaevi içinde kötü muamele görmediklerini söylemişlerdir.
- Tutukluların şikayet ettikleri önemli bir sorun yargılama sürecinin çok uzun olmasıdır.
- Bazı hükümlüler de şartlı tahliyenin düzenlenmesi ile ilgili olarak şikayetler dile getirdiler ve birçok kimsenin önemsiz nedenlerle yeniden hapse girdiğini belirttiler.

1.2. 2000 Yılında

- Tutuklular en başta sağlık sorunlarında şikayetçi oldular, hastaneye sevk sorunları yaşadıklarını, tedavi görmediklerini, hastaneye gidenlerin tedavi edilmeden gönderildiklerini, tedavi sırasında kelepçelerin açılmadığını, dış tedavilerinin yapılmadığını, aralarında ağır hasta olanların bulunduğunu belirtmişlerdir.
- Kendilerine, ziyarete gelen ailelerine 1998'de yapılan baskıların azaldığını ancak ziyarete gelenlerin sivil polisler tarafında izlenip tehdit edildiklerini söylemişlerdir. Yine ziyaretçilerin dışarıda çok uzun süre bekletildiklerini belirtmişlerdir.
- Hükümlüler gazete, dergi ve yayın edinme konusunda zorlukların olduğunu belirtmişlerdir.
- İki yıl içerisinde kısmen de olsa cezaevi yönetiminde diyaloglarda bir ilerleme kaydedildiğini belirtmişlerdir. Ancak bazı yöneticilerin bu durumu bozma çabası içinde olduklarını da dile getirmişlerdir.

- Yemek sorunları çok fazla olmayan hükümlü ve tutuklular kendi olanaklarıyla da bu sorunu aştıklarını, ısınma sorunlarının olmadığını ancak zaman zaman su sorunu ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir.
- Koğuşlarda kalanların birbirleriyle ilişkilerinin olmadığını, bu durumun sosyal yaşantılarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.
- Bir hükümlünün ağır hasta olduğu, eklemlerine su topladığı sağlık sorununun ise çözülmediği dile getirilmiştir.
- Dış güvenlik ve iç güvenlik arasında koordinasyon olmadığını bu nedenle ziyaretçilerle görüşmelerde sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.
- Hastaneye geliş gidişlerde büyük güçlüklerle karşılaştıklarını,
- Yabancı uyrukluların ailelerinin kendileriyle görüştürülmediğini belirtmişlerdir. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 167)
- Üç başgardıyanın kendilerine karşı sürekli olumsuz tutum içinde olduğunu, (Erzurum tutanak 2000, sayfa 168)
- Sağlık sorunları olduğunu , yoğun biçimde af taleplerinin olduğunu belirtmişlerdir.

2. TERÖR KOĞUŞLARINDA KALANLAR İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

2.1. 1998 Yılında

- İlin ziyaret edilen iki cezaevinde bütün siyasi hükümlü ve tutuklular, Erzurum'da veya yakalandıkları illerde (İstanbul, Elazığ, Bingöl, İzmir, Ağrı, Bursa ve başka illerde), Emniyette veya Jandarmada sorgulamaları sırasında olduğu kadar, cezaevlerinin içinde de işkence ve kötü muamele gördüklerini; cezaevindeki bu muamelenin özellikle 1994-1995 yıllarında, 9 ay süre ile yapıldığını; halen cezaevlerinin içinde fiziksel kötü muamelenin az olduğunu, ancak sürekli olarak psikolojik işkence, tehdit ve kışkırtmalar yapıldığını ve bu nedenlerle de her an bir saldırıya uğrayabilecekleri korkusu ile yaşadıklarını ifade etmişlerdir.
- Hükümlülerden bazıları, sorgulanmaları sırasında işkence gördükleri mekanları ayrıntılı olarak tasvir etmişlerdir.
- Bir hükümlü, sorgulamasının önemli bir kısmının bir itirafçı tarafından yapıldığını belirtmiştir.
- Cezaevi içindeki işkencenin özellikle, sayısı 80 olan hücrelerde, koridorlarda ve havalandırmada, bazen de hamamda ve halen mescit olarak kullanılan odada yapıldığını belirtilmişlerdir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 27,32,45).
- Bütün koğuşlarda hükümlüler, gördükleri muamele ve istekleri ile ilgili çeşitli mercilere - bu arada da sonuncusu 24.04.1998 olmak üzere T.B.M.M. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna- yazdıkları dilekçelerinin bu mercilere ulaştırılmadığını söylediler. Kendilerine gönderilen birçok mektubun da ellerine geçmediğini belirttiler.
- Böylece, kendilerini savunmanın ve seslerini cezaevi dışına duyurmalarının tek yolunun onlar için açlık grevleri olduğunu söylediler. Bir mahkumun *"burada insanca yaşama istemi ya da yaşamının tek koşulu olarak bize açlık grevleri kalmıştır"* biçimindeki ifadesi bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle de yılın yarısını açlık grevi ile geçiriyorlar.

Mahkumlar, 14 Ocak 1998'de biten 55 günlük açlık grevinde Cezaevi idaresine verdikleri talepler listesini Heyete de vermişlerdir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 23-24,122).

- Gördükleri işkencelerden ve açlık grevlerinden, hükümlülerin tümünün sağlık sorunları olduğu anlaşılmaktadır. Ama bazılarının durumu çok ağır. Bazı koğuşlarda ise açık yarası olanlar bulunmaktadır. Ne var ki, giriş-çıkışlarda gördükleri muameleden, hastanedeki doktorların ilgisizliğinden (onları "uzaktan muayene" etmesinden) ve bazı doktorların kendilerine hakaret etmesinden (Erzurum tutanak 1998, sayfa 29) dolayı -"doktora gitmenin işkence olduğundan"-, birçoğu tedavi talebinde bulunmaktan vazgeçmiştir. Yaralarının pansumanlarını kendileri yapıyorlar (Erzurum tutanak 1998, sayfa 123). Yarası olan bazı mahkumlar ise sık sık cezaevindeki doktora çıktığını , ancak onlara sadece ağrı kesici ilaç verildiğini söylediler. Bazı hükümlüler de ailelerinin getirdiği ilaçların kendilerine verilmediğini, ailelerine geri gönderildiğini söylediler. Bu hastalardan birisinin Ankara'ya gönderildiği, orada 1.5 - 2 yıl bekletildiği ve tedavi edilmeden geri gönderildiği ifade edilmiştir. Bazı hükümlülerin hastalıkları gözaltında veya cezaevinde gördükleri işkence sonucunda ortaya çıkmıştır. Psikiyatrik tedavi gerektiren hastalar da söz konusudur. Halen 60-70 kişinin dış problemi vardır (Erzurum tutanak 1998, sayfa 141).
- 1994-1995'de gördükleri muamele, mahkumlar üzerinde etkisini hâlâ sürdürüyor. Bu olayı bir hükümlü şöyle anlattı: *"Erzurum Cezaevindeki vahşeti başından somuna yaşayanlardan biriyim. 1994'ün 15 Ağustosunda vahşet başlatıldı... Diyebilirim binlerce polis, asker, özel tim karışımı, olduğu gibi cezaevine döküldü. Zaten, banyo vardı E Tipinde, olduğu gibi sularla doluydu ve bizler o suyun içersine gözlerimiz bağlı olarak yatırıldık, falakalardan geçirildik, çok ağır kaba dayaklardan geçirildik; ondan sonra aşırı bir işkenceden geçirildik, hatta ondan sonra gece 11, 1'e kadar revirde kaldık. Benim o esnada kohum kırıldı. Hatta bilhassa hastaneye gitme durumum dahi olmadı; yani o imkan sunulmadı. Birçok arkadaşımız birçok yerinden büyük darbeler aldı ve kısa bir süre sonra Erzurum Özel Tip, yani buraya gelme durumumuz gerçekleşti. Zaten buraya gelmekle sistemli işkencenin başlaması bir oldu. Burada şu an bulunan yemekhane olduğu gibi -arkadaşların da belirttiği gibi-, mescitle birlikte su dolu ve kohum kırık olduğu halde, birçok arkadaş ağır yaralar almasına rağmen, o sular içerisinde yatırılarak yerlerde sürüklenmeler, yine falakaya yatırımlar ve böylelikle 9 ay boyunca, yani tam 270 gün geceli gündüzlü devam etti"* (Erzurum tutanak 1998, sayfa 17).
- Aynı olayı başka bir koğuştaki bir hükümlü de şöyle anlattı: *"Ben 1993'den bu yana burada tutukluyum. Hem bu Özel Tip Cezaevinde yattım daha önce, daha sonraları, burası tekrar boşaltılarak E Tipine götürüldü, burada tutuklu kalmadı, orada da uzun süre yattım. En son saldırılar, yani bu işkenceler 1994'ün 15 Ağustosunda başladı. 1994'ün 15 Ağustosunda Başsavcının da Cezaevi Savcısının da, cezaevi müdürlerinin de başında bulunduğu yüzlerce gardiyan, binlerce asker diyeyim -yani öyle ifade edeyim; çünkü koridor dolmuştu böylesi bir şey-, resmi polis makineli tüfeklerle, kalkanlarla, coplarla, kalaslarla, demir çubuklarla, zincirlerle birlikte koğuşlarımıza geldiler. Koğuşlara gelmeden önce kendilerinin sürekli bizden istedikleri şeydi: her koğuştan bir tane temsilci olarak bize gelsin, sorunları tek ağızdan dinleyelim ki, sorunlarınıza çözüm getirelim. O dönemde beni de temsilci olarak, idare de beni şey yapmıştı. Bizi çağırdılar, dediler 'biz arama yapacağız'. Biz dedik 'tabii arama yapabilirsiniz'. Fakat dediler 'bu seferki arama çok farklıdır'. Biz dedik 'nasıl farklıdır?'. İşte 'bu sefer, sizi çırılçıplak soyacağız, sizin çok değişik yerlerinize bakacağız, bizim ciddi kuşklarımız vardır.'"*
Başkan Dr. Sema PİŞKİNSÜT: Uyuşturucu yönünden mi?

Hükümlü: Hayır, uyuşturucu değil. Yani, bilemiyorum, hiçbir gerekçe... 'Bakacağız' işte. Yani, hiçbir gerekçe sunmadan 'sizi çıplak soyacağız, her yerinize bakacağız' dediler. Ki, bu, gerçekten, insan onuruyla bağdaşmayan bir yaklaşımdı. Biz dedik, normal aramanızı yapabilirsiniz; fakat, biz kendimizi çıplak soydurmayız; yani, böylesi bir şey bir insana yakışmaz, mümkün değildir, bunu kabul edemeyiz. 'Siz kabul etmek zorundasınız' dediler. Biz şey yaptık. Zaten, Başsavcı da vardı orada, Cumhuriyet Savcısı da vardı. Askerlerin başında bir tane Yarbay gelmişti; yani, cezaevi dış güvenlik amiri de orada bulunuyordu, bir Üsteğmendi; bir Yarbay komutasında geldi, zorla 'biz arama yapacağız' dedi. Biz, böylesi bir aramayı kabul etmeyeceğimizi belirttikten sonra, bütün koşullarımızı havalandırmaya çıkardılar, havalandırmada bir köşeye bizi topladılar; orada, tek bir şey yapıyorlar, 'kabul edecek misiniz, etmeyecek misiniz?'. 'Biz, bu arama tarzını kabul etmiyoruz' dediğimizde -makinelik tüfekler, yani G-3'lerle üzerimize çevrilmişti- 'vurun' komutu geldi. Bu komutu veren Yarbaydı ve ondan sonra işkenceler başladı. Yani, ben şu anda bilemiyorum; o gün başlayan işkenceler, böyle, topyekün bir savaş görüntüsü vermekteydi. Her yerimize, demir çubuklar, kalaslar kalkıp iniyordu. Saatlerce dövüldük, yani gece yarısına. Gece, işkence seslerinden o günlerde hiç bir arkadaşın uyuduğunu ben sanmıyorum yani. (Erzurum tutanak 1998, sayfa 17)

Şimdi günlerce böyle sürdü o dönemde. Bunu delil olarak da sanırım, eğer biraz şey yapılırsa, kaybedilmemişse, Erzurum'da Tabibler Birliği üyelerinin gelip bize rapor verme durumları vardı, ki 250 arkadaşımız en ağır şekilde yaralanmıştı. Bu konuda raporlarımız da vardır. Cezaevi idaresinde de bulunabilir. Bize ağır işkence yapıldığı orada da anlaşılıyor. (Erzurum tutanak 1998, sayfa 17)

Bu işkenceler aylarca sürdü; tam dokuz ay boyunca bu insanlık dışı uygulamalar sürdü. Yemek vermemiş, aç bırakma, susuz bırakma, banyo yaptırmama, banyo yapıldığında da soğuk su ile yapmayı zorunlu kılma; yine koridorlarda kaba dayak atma, falakaya çekme yani, cezaevi koridorlarında yine bunun dışında insanları üst üste Ergenekon destanına zorlama; yani insanlar birbirine binecek birisi çıkıp işte "Türküm, doğruyum, çalışkanım, ..." diyecek.

Başkan Dr. Sema PİŞKİNSÜT: Nerede yaptırdılar?

Hükümlü: Cezaevi havalandırmada. (Erzurum tutanak 1998, sayfa 17-18)

- Bu işkenceler arasında çıplak soyundurarak boyunlarına binme, sırtlarına binme ayrıca, bir hükümlünün anlattığına göre, açlık grevi sırasında hücrede, başını pislik dolu alafranga tuvaletin içine sokmak da varmış.
- Halen bu tür fiziksel muamele yapılmıyor, ama yapılacağına ilişkin sürekli tehditler söz konusu. Hükümlülere özellikle savunmasız oldukları, onların elinde oldukları sık sık tekrarlanıyormuş. Bu kişiler "burası Erzurum, Cumhurbaşkanının da Başbakanının da sözü geçmez" diyorlarmış. Heyetin gelişinden bir gün önce olan bir olay şöyle anlatıldı: "Şimdi, dün geldiler, hem bizi tehdit ettiler, dediler '94 de çevireceğiz burayı' ve 'görürsünüz, buradan cenazeler çıkar', bu konuda tehdit ettiler ve hemen ardından, bir iki saat sonra geldiler, 'işte bir şey yok, personelde bir takım kişilerden kaynaklanıyor ki biz onları terbiye etmeye çalışırız, bir takım müdürlerin kişisel özellikleridir, biz bunların önüne geçeriz. 'Şimdi böyle anlaşılıyor demek ki sizin gelişinizden haberdar olduklarından dolayı, biraz havayı yumuşatmaya çalıştılar, yani saldırmadılar.'" Böylece mahkumlar gece gündüz, her

an bir saldırı beklentisi ile yaşadıklarını ifade ettiler (Erzurum tutanak 1998, sayfa 18).

- Kendilerine yapılan psikolojik baskıları bir başka hükümlü şöyle anlattı (sayfa 87) : *"Burada bir baş gardiyan var , ... özel olarak ip aldırılmış, bu ipleri getirip bizim hücrelerimizden herbirine, her arkadaşın bulunduğu hücrenin kapılarının üstüne asmış. "Gelin kendinizi asın, belki biraz siz de rahatlırsınız, siz de kurtulursunuz..." Başka biri de şöyle dedi : "Buraya ip hep devamlı asılı kalıyordu. O ipe dokunmak yasaktı. Amaç o iple bizi psikolojik olarak yıldırmaktı. Fakat iki arkadaşımız sonuçta dayanmayarak, gerçekten kendini asmaya çalıştı. Buna benzer uygulamalar gelişti. Tabii biz hem benliğimizi gerçekten kaybettik, hem insanlığımızı kaybettik."* (Erzurum tutanak 1998, sayfa 27)
- Gerek üst yöneticiler gerekse hükümlüler, Cezaevlerinde *"Devletin hakimiyetinin olmadığını"* belirtmişlerdir. Ne var ki , yöneticilere göre bu "hakimiyet" bazı siyasi hükümlülerin elinde, hükümlülere göre ise bir grup müdür ile infaz memurlarının elinde olarak tanımlanmıştır.
- Cezaevi Müdürünün sözünü ettiği cezaevi içi "infazlar"la ilgili olarak hükümlüler , yöneticilerin infaz memurları tarafında "infaz edilen" bir hükümlünün kendini astığını iddia ettiklerini; kendini asan başka bir hükümlünün de diğer hükümlülerce "infaz" edildiğini; kendini asma girişiminde bulunan birinin de kurtarıldığını söylediler. Bu sonuncusunun halen aynı Cezaevinde bulunduğu belirtildi.
- İlk iddia ile ilgili olayı bir hükümlü şöyle anlattı (sayfa 138): *"Buradaki uygulamaları, böyle sizin gibi insanlar bir pencereden görecektir vahşeti , o yapılanları, insanlık onuruyla bağdaşmayan; yani, hiçbir yerde eşi ve benzeri görülmeyen muamelelere tabi tutulduğu zaman, burada oynanan oyunların farkına varacaksınız; ama, her tarafı kapalı. Müdür aynen oyunun içerisinde; gardiyanı , personeli hep oyunun içinde, koordineli bir şekilde çalışıyorlar. Bunu açığa çıkarmak, bunu dile getirmek cesaret işidir. Ben şu an açıkladığımı o dönem açıklasaydım, götürüp hücreye atıp orada beni asıp , intihar etti deyip olayı bitirirlerdi. 70 yaşındaki insanı öyle yaptıklarında , beni de öyle yapacaklar. Burada o adamın öyle yapılması olayını da ben size anlatayım. Geceydi -o gün ben bu cezaevine geldim- o üç kişi ile bizi bir hücreye koydular. Boydan boya boş bir koğu. Müdür "bu gece burada kalın sizi koğuşlara dağıtacağız" dedi. Gece saat 11:00 de bize yemek verdiler. Cezaevinde 4'te 5'te yemek veriliyor, 11'de bize yoğurtlu makarna , barbunya yemeği bize yedirdiler. Artık öyle bir duruma geldik , bilemiyorum , uyuştuk... Bize ne biçim bir oyun oynadılar. Yattık , sabahleyin gelip bize kahvaltı getirdiler, yumurtayı da kapıya bıraktılar. "Kalkan arkadaşlar, sayım" dediler. Biz çıktık havalandırmaya, adamın asılı olduğunu gördük ve çağırdım, dedi "tamam , tamam , biz gördük." Ben dedim " madem ki görmüşsünüz , az önce kahvaltıyı nasıl getirdiniz, diyecektiniz 'arkadaşlar korkmayın , bu intihar etmiştir, sizin bir şeyiniz yoktur' niye böyle söylemediniz." Burada bilinçli bir temelde o kontra eylemi yaptıklarını artık farkına vardım, burada neler dönüyor, neler dönüyor. Ben örgüt üyesi değilim, bir yardım ve yataklık davasından bu cezaevine düşmüşüm." dedi (Erzurum tutanak 1998, sayfa 45).*
- Bir başka hükümlü ise; *"1994'te amcamla beraber Iğdır'dan E tipi cezaevine geldik. Bir süre sonra baskılar başladı. Yaşlı olan amcamı hücreye aldılar. O zaman, amcam, adli bir*

dosyadan yargılanacaktı, Iğdır'a gidecekti kısa süre sonra; ben, DGM'de yargılanacaktım. DGM'de benim pişmanlık duymam için bana da, amcam da iki gün büyük işkence yapıldı. Amcam bunu kabul etmiyordu, karşı çıkıyordu; ben de kabul etmedim. Amcam buna karşı çıktığı için "biz seni öldüreceğiz, gerekirse boynuna bir ip atıp, kendisini boğdu diyeceğiz veya PKK'lıların veya yeğeninini seni boğduğunu söyleyeceğiz" dediler. Amcam yine de kabul etmedi. Belki bir sorgu arasında amcamı hücreden çıkardılar. Beni hücreden çıkardıkları zaman da akşam televizyonda dinledik, amcamı bu cezaevine getirmişler. O sözleri sarf eden müdürün biri E tipinde. Bir diğeri'dı; soyadını hatırlamıyorum, o da müdürdü. Burada işkence ediyorlar; darp izlerinden dolayı amcam ölüyor. Bir ip atıp pencereden aşağı salıyorlar. Bunu bizim arkadaşların yapmış olduğunu söylüyorlar; oysa, orada kimse yok, o koğuşlar boş. O tip raporlar da var; işkence yapılmış, işkenceden sonra asılmış olduğuna dair otopsi raporu da var. Bunu bizim boynumuza yıkmaya çalıştılar. Ben, E tipi Cezaevindeydim, amcam Özel Tıp Cezaevinde bu olayı yaşadı. Bundan dolayı haberlerde veriyor Şemdin Sakık yanlısıdır, PKK'lılar infaz etti diye. Oysa, devletin, gardiyanların kendisinin yaptığı bir olay. Hatta, bunu yapmadan önce hücrelerde anlatılanları aynı şekilde televizyonda da verdiler. " dedi.

- Kendini asma girişiminde bulunan , ancak kurtarılan hükümlü ile ilgili olayı da başka bir tutuklu şöyle anlattı : "Ben bir örnek daha vereyim. O asma olayı, yine, 1994 yılının içerisinde yapılan saldırı sonucunda, bizi, yaklaşık olarak 12 kişiyi, hücreye götürdüler; bizi ayırdılar, işkence yaptılar. E Tipinde günlerce tek tek hücrelerde tutulduk. Bir ara bizi götürdüler, toplu halde bir koğuşa verdiler; ama, koğuş tek başına, cezaevinden tecrit edilmiş; insan yüzü görmüyorduk."

Başkan Dr. Sema PİŞKİNSÜT: Yerini tarif eder misin?

Hükümlü: E tipinin B1 koğuşunda.

Başkan Dr. Sema PİŞKİNSÜT: Tek hücrelerde ve B1 koğuşunda aletli işkence gördünüz mü?

Hükümlü: Falaka gördük, onun dışında kaba işkence. Elektrik görmedik. Onun sonucunda yine bize saldırdılar. Bizi tek tek falakaya yatırıyorlardı. adında bir arkadaşımızı aldılar, ona ağır işkence yaptıklarında biz onun sesini duyduk. Onun üzerine, diye bir arkadaşımız vardı. Bu arkadaş, işkence psikolojisine dayanamadı ve "ben artık böyle bir şey yaşamak istemiyorum" diye bir kâğıt yazdı. Merdivene kendisini asmaya çalıştı, biz engel olmaya çalıştık, bir türlü engelleyemedik. İpi boynuna geçirip kendisini merdivenden aşağı bıraktı. O sırada, bizim yapabileceğimiz bir şey yoktu, engelleyemedik. Fakat, ip koptu; bu arkadaş, yarı ölü bir şekilde yere düştü, ağır yaralandı, hastaneye kaldırdılar. Arkadaşa dayatılan şu olmuştu: Falan kişiler beni infaz etmek istediler şeklinde bir senaryo düzenlemeye çalıştı cezaevi idaresi. Bizim arkadaşımıza kabul ettirilmeye çalışıldı; fakat, arkadaş kabul etmemişti. O hastanedeyken cezaevi idaresi gelip bize saldırdı, dedi ki "siz bu insanı öldürmüşsünüz, siz asmışsınız." Halbuki, arkadaş iyileştikten sonra yanımıza geldi, bütün bu oyunları boşa çıktı. Dedi ki "sizin yaptığınız işkencelere daha fazla tahammül gücüm kalmadığı için ben kendim yaptım" ve bu şeyler de ortaya çıktı; bu oyunları fiyaskoyla sonuçlandı. Bu arkadaşımız bu cezaevindedir, şu anda A7 koğuşundadır, sorulabilir. Bu arkadaşın kendisini astığına dair doktor rapor vermiştir; fakat, cezaevi idaresi,

ısrarla, buna, bizim tarafımızdan yapıldığı şeklinde süs vermeye çalıştı. Böylelikle bizi karşı karşıya getirme, bizim arkadaşlarımızı öldürme, tekrar bir başkasına mal etme senaryoları düzenleniyor burada."(Erzurum tutanak 1998, sayfa 16-18)

- Söz konusu kişi de, bu girişimi ile ilgili olarak Heyetimize şunları söyledi (Erzurum tutanak 1998, sayfa 46-47) : "25 yaşındayım, beş yıldır buradayım, 14 yıl ceza aldım. Hüküm özlüyüm.1994'de yaşananlar birçok yönüyle biliniyor; zaten, basına da yansdı. 1994'te burada yaşanan işkencelerin boyutu çok üst düzeydeydi; yani, buna rağmen, işkenceler öyle bir düzeye vardı ki, ben birey olarak bu işkencelerim öyle bir dozaja geldi ki buna karşı fizikmn kendimi imhaya yönelik bir girişimim de söz konusu oldu; yani, kendimi astım bunları porotesto etmek için, işkencelerden kurtulabilmek için.

Başkan Dr. Sema PIŞKINSÜT: Tarih olarak ne zaman astınız?

Hükümlü: 30 Ağustos1994. Böylesi bir girişim oldu, tekrar hastaneye kaldırılma durumu söz konusu oldu.

Başkan Dr. Sema PIŞKINSÜT: Arkadaşlarınız var mıydı yanınızda?

Hükümlü: Benimle birlikte kendisini yakan arkadaşlarımız var. Yine birlikte kaldığımız,,; bu arkadaşlar var, aynı koğuştayız. Gelip, teker teker alıp işkenceye götürüyorlardı. E Tipinin hamamı var, daha önce orada işkencelere alınıyorduk. Böyle sistematik bir işkence gelişti; bu, bir ay kadar devam etti; ondan sonra Bakanlıktan bir heyet geldi, heyet geldikten sonra koşullarımızın düzeleceğini falan belirtti. Heyet gittikten sonra isminde müdür geldi, zaten ondan sonra bu özel tipe getirildik, burada işkencelerin dozajı iyice artırıldı, haftada bir falakalardır, yeni gelenlerin soyundurulup çırilçıplak koridorda koşturularak sırtına bindirmedir, slogan attırmadır, böylesine yaklaşımlar kendisini gösteriyordu. Mesela, başgardıyan var, başgardıyan var, vardı daha önce burada, başgardıyan var, var, yani bunların bir çoğu var; zaten, hepsi ideolojik. (Erzurum tutanak 1998, sayfa 47)

Başkan Dr. Sema PIŞKINSÜT: Nereden biliyorsun ideolojik olduklarını?

Hükümlü: Adamlar bize açık açık söylüyordu "biz sizi yaşatmayacağız, görürsünüz, burası Erzurum'dur; siz kendinizi nerede sanıyorsunuz."

Bir infaz olayı da şöyle anlatıldı (Erzurum tutanak 1998, sayfa 36) : "1994'den beri bu cezaevindeyim. Erzurum E Tipi ve Özel Tipte kalıyorum. 1994 yılında 15 Ağustosta hem idarenin hem askerin ortak bir yönelimleri oldu. O dönemde yaşamak gerçekten çok zordu. Arkadaş arkadaşla selam vermek bile suç olmuştu. isimli arkadaşımız vardı. Her gün dövülüyordu. O dönemde Cezaevi Müdürü olan -soyismini bilemiyorum- onu tehdit etmekteydi; onu sürekli falakaya yatırma durumu söz konusuydu. Bundan dolayı, arkadaş da bunları protesto etmek için kendisini astı. Asmadan önce mektubunu, dilekçesini yazdı. Hepsi cezaevi idaresinin elindedir, mahkemede de vardır. Bunlar olmasına rağmen, cezaevi idaresi, bunu kendi şeyinden çıkardı, bize yüklemeye çalıştı. Biz bunu kabul etmedik. E tipi içerisinde bizi yaklaşık on gün hücrede tutma durumları oldu."

Başkan Dr. Sema PIŞKINSÜT: Hücrede kalmayı kendiniz istemediniz, değil mi?

Hükümlü: "Hayır, bizi zorla hücreye götürdüler. Orada on gün gece gündüz işkence yapılar, falakadan geçirdiler. İnsan o günleri düşünmek bile istemiyor. O yönlü bir uygulamaya

tabi tutulduk. Hâlâ da onu kabul etmiş değiliz. Yalnız, üç kişi bu işkenceye dayanamadan üzerimize ifade verdi; o ifadelere dayanarak o mahkemede yargılanıyoruz üç yıldır. Mahkemeye her gidiş gelişimizde çekiniyoruz; çünkü, askeriye'nin saldırısına maruz kalıyoruz. Idare bunu kendi boynundan çıkarıp bizim boynumuza yüklemeye çalışıyor. Gardiyanların tehdidine maruz kalıyoruz. "Sen bunu nasıl kabul etmedin, sen nasıl mahkemede ben yapmadım diyorsun" mantığı gelişmiştir." (Erzurum tutanak 1998, sayfa 21)

- Bir hükümlü de 1997 yılının Haziran ayında gördüğü işkenceyi şöyle anlattı: "Hücreye daldılar, birkaç saatliğine, o teklifi getirdikleri yerde iki kişiydik, yemeğe çıkmıştık ve bir koğuşta sayı vermeme gibi bir şey olmuştu. O sırada bütün kapılar kapandı, biz arada kaldık, mutfaktan, yemekten giderken iki kişiydik. Şimdi arkadaşlar konuştu "gidin" diye. Oradaki o kızgınlıkla, bu sefer arkadaşlar, "tamam biz çekiyoruz, arkadaşları içeri verin" filan derken, bunlar dinlemediler bizi bu sefer. Yani orada o sırada ne kadar görevli gardiyan varsa hepsi yöneldi; nasıl vuruyor, ben bir şey görmüyordum, sadece birinin elinde bir büyük kazma sapı, onu iyi gördüm. Yukarıdan indirmesi ile birlikte ben elini tuttum, sadece onu gördüm, geri kalan zaten artık görmediğim kadar şeyi burada gördüm. 1997 Haziran ayı idi." (Erzurum tutanak 1998, sayfa 29)
- Hükümlüler, yakınları ile görüşmelerde önemli sorunların olduğunu, yaşlı analarına kötü muamele yapıldığını, ziyarete gelen yakınlarının sorguya çekildiğini, yoksul ailelerinin binbir zorlukla getirdikleri yiyeceklerin içeri alınmadığını, görüşme kabinlerinde de seslerini duyuramadıklarını ifade ettiler.
- Yerel iletişim araçlarından yapılan kışkırtıcı yayınlardan dolayı yakınlarına sivillerin saldırdığını; hatta, gelen bir heyetin kaldığı otele sivillerce saldırı yapıldığını; ayrıca da geçmişte halkın cezaevinin üzerine yürüdüğünü, "Biz bu teröristleri öldüreceğiz, cezaevini basıp katledeceğiz" sözlerini sarf ettiklerini söylediler (Erzurum tutanak 1998. Sayfa 23).
- 1994-1995'de hükümlülere daha önce sözü edilen muameleyi yaptığı iddia edilen görevlilerin bir kısmı halen bu cezaevinde görevlidir.
- Cezaevine getirilenlerin, oraya gelir gelmez işkence ile itirafçılığa zorlandığı, bazı sorunların da bu zorlamadan kaynaklandığı ifade edilmiştir.
- Bir tutuklu, kendisini Erzurum TEM Şubesinden gelenlerin cezaevinde hücrede iki defa sorguladıklarını ve işbirliği teklif ettiklerini, bunu da o zamanki Müdürün önünde yaptıklarını iddia etti (Erzurum tutanak 1998. sayfa 36).
- İşkence gördüklerini belirten doktor raporlarının imha edildiği (Erzurum tutanak 1998. sayfa 36) veya uydurma raporların mahkemeye sunulduğu bildirildi.
- Bu hükümlüler arasında okuma-yazma bilmeyen hemen hemen hiç kimse yoktur. Aralarında yüksek okul mezunları da vardır.
- Mahkemeye gidiş-gelişlerinde de önemli sıkıntılarla karşılaşılıyorlar. Örneğin kalemleri kağıtları alınıyor, çok defa da tuvalet ihtiyaçları karşılanmıyor.

2.2. 2000 Yılında

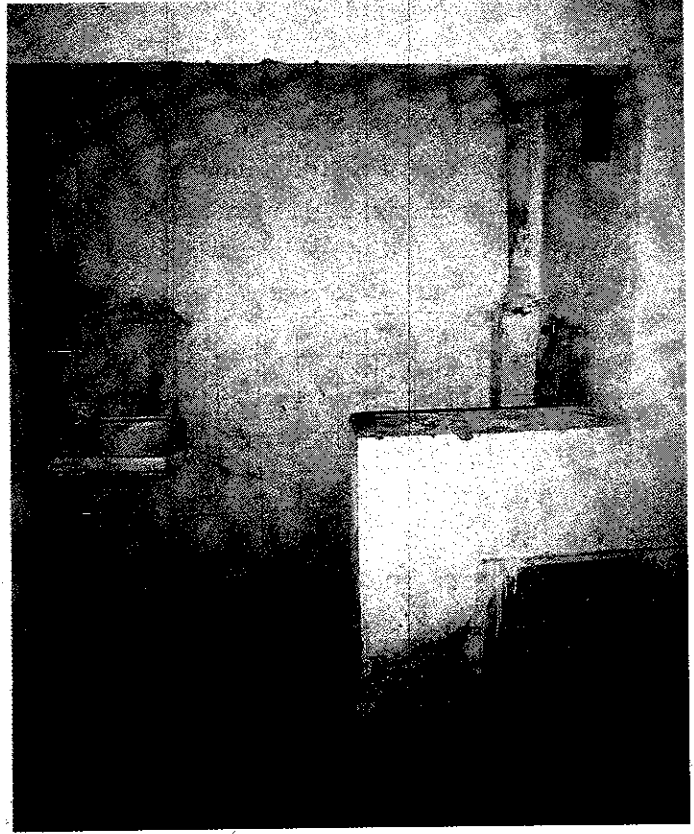
- Müşahade koğuşlarında kalanların kendi istekleriyle ya da hasımlı oldukları için veya koğuş içindeki disiplinsizlikleri nedeniyle konulduğu belirtildi.
- Erzurum Emniyet Müdürlüğünde de sorgulananlar olduğu "hem de karakollarda çok işkenceler vardır. Genellikle jandarmada çok işkenceler vardır." (Erzurum tutanak 2000, Sayfa 48) biçiminde ifadede bulunulmuştur ve kötü muamele yapıldığı iddia edilmiştir. Yine bir hükümlü de Horasan Karakolunda ve Erzurum İl Jandarmada işkence gördüğünü iddia etmiştir. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 48-49-50) Bu durumu doktor muayenesinde korku nedeniyle dile getiremediğini söyledi. Aynı hükümlü karakolda da kaldığını ama orada Emniyetteki gibi işkence görmediğini belirtmiştir.
- Bir başka hükümlü de Erzurum Emniyet Müdürlüğü'nde işkence gördüğünü iddia etmiş ve mekan tarifinde bulunmuştur. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 51-52-53-54)
- Yine bir hükümlü kendisinin askıya alınıp işkence yapıldığını, doktorda korkudan bu durumu ifade edemediğini söylemiştir. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 54-55)
- Bir başka hükümlü de yakalandığı yer olan Artvin Borçka ilçesinde kötü muamele gördüğünü iddia etmiştir. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 55-56)
- Erzurum dışından getirilen bir başka tutuklu Sivas'ta Filistin askısına alınarak işkence gördüğü iddiasında bulundu. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 65-66)
- Bir tutuklu ise yargılama sürecinin çok uzun olmasında ve mağdur olduklarından bahsetmiştir. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 67)
- 63 yaşında bir tutuklu Trabzon Emniyet Müdürlüğünde işkence gördüğünü, kendisine elektrik verildiğini iddia etti. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 71-72)
- Genel olarak Erzurum dışından gelen tutuklu ve hükümlülerin pek çoğu kötü muamele ve işkence gördükleri iddialarında bulunmuşlardır.
- Emniyetin muhbir kullandığı yönünde iddiada bulunulmuştur. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 51)
- Bir tutuklu 28.02.2000 tarihinde Erzurum Emniyeti'nde işkence gördüğünü, idrar yollarına sıkıldığını iddia etti. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 77-78)
- Kadın yabancı tutuklular aileleriyle haberleşmemekten şikayetçi oldular.

C. HEYETİMİZİN CEZAEVİ KOŞULLARINA İLİŞKİN TESPİTLERİ

1. FİZİKSEL KOŞULLAR

- E Tipi Cezaevinde yeni küçük koğuşların inşaat halinde olduğu görülmüş, ancak bunların nasıl kullanılacağı hakkında tam bilgi alınamamıştır. (1998)
- 2000 yılında yapılan incelemelerimizde ise cezaevi koşullarının çok daha iyileşmiş olduğu görülmüş ve aşağıdakiler saptanmıştır:
- Geçen sefer açık cezaevine yapımı için verilmiş olan küçük koğuşlar halindeki yapıların inşaatında çok başarılı olunamamıştır.

- » Halen beton olan bu mekanlarda hasımlı, kendi isteğiyle ya da disiplin nedeniyle konulan bazı mahkumlar bulunmaktadır.
- » Daha geniş boyutlu bir biçimde bu kez taşeron aracılığıyla açık cezaevine tekrar 4-6 kişilik koğuşlar yapım için ihale edilmiştir.
- » Özel tip cezaevinde çok uzun bir koridor üzerindeki dizili odalarda kalan genelde terör suçlu mahkumlar güneşten yararlanma ve avluyu yeterince kullanma konusunda sıkıntılarını ifade etmişlerdir.
- » Cezaevlerinde çok aşırı derecede doluluk olmasına rağmen cezaevinin oldukça temiz, düzenli ve boyanmış olduğu görülmüştür.
- » Hücresinin görünümü ve koşulları uygunsuzdur. (Yandaki resim)
- » Özel tip cezaevi, cezaevi niteliğine sahip değildir.

E-Tipi Cezaevinin hücresine ait görünüm

2. SAĞLIK SORUNLARI

2.1. 1998 Yılında

- » Heyetimiz inceleme yaptığı Cezaevlerinde çok sayıda ciddi tedavi gerektiren hastaların ve tehlikeli durumda yaraları olan insanların olduğunu tespit etmiştir (Erzurum tutanak 1998. sayfa 98).
- » Sağlık personelinin verdiği bilgiye göre , günde 20 kişinin doktora çıkmasına ve günde 3-4 kişinin hastaneye sevk edilmesine rağmen (revir), bu cezaevlerinde ciddi sağlık sorunları mevcuttur.
- » Mahkumlar tarafından 1994 yılında bu zamana kadar cezaevi içerisinde koğuşlarda olduğu iddia edilen intihar olaylarının şüpheli ölümler olduğu ifade edilmiştir.

2.2. 2000 Yılında

- » 1998 yılındaki ziyaret sırasında cezaevinin koğuşlarındaki çok ağır durumda olan hastaların 2000 yılı ziyaretinde olmadıkları saptandı.
- » Heyetimizin ziyareti sonrasında bir kısmı sevkli bir kısmı da tedavi amaçlı olarak gönderilen ağır hastalar yanında bir sene kadar önce yaptırılan tüberküloz taramasıyla da saptanan tüberküloz vakaları da sevkli olarak gönderilmişlerdir. Koğuşlarda sadece bir iki tane protez ve ayak yarası olan hasta görüldü.

- » Cezaevi içerisindeki oluşan adli vakalarda çok azalma olmakla birlikte bu konuda cezaevi müdürünün sicil amiri olması nedeniyle cezaevi doktorunun baskı altında olduğu, Heyetimiz tarafından saptanmıştır.
- » 1998 yılından bugüne kadar geçen süre içerisinde çok ağır açlık grevleri olmamış, yaklaşık iki aydır açlık grevi de mevcut değildir.
- » Cezaevi diş ünitesi, araştırma hastanesinden alınan bir koltuğun ve bakanlığı gönderdiği iki milyarlık ödenek sonucu sağlanan tıbbi malzemelerle oluşturulmuştur. Geçici görevli bir diş hekimi iki sağlıkçı infaz memuru ve iki sağlık memuru ile hizmet vermektedir. Diş çekimi ve dolgunun ücretsiz yapıldığı ifade edilmiştir.
- » 1998 yılında da ifade edildiği gibi 2000 yılında da cezaevlerine il sağlık müdürü hiç gelmemiştir.

E-Tipi Cezaevinin diş ünitesi

- » Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı arasında cezaevleri ile ilgili oluşturulan üçlü protokol sonrası sağlık hizmetlerinde belirli bir iyileşme olmamıştır. Çünkü bu üçlü protokolde sağlık hizmetleri ile ilgili görevlendirilme emrinin olmadığı Cezaevi Müdürü ve Savcısı tarafından ifade edilmiştir.
- » Cezaevinde halen diş tabibi, psikolog ve iki diş teknisyeni için sağlık kadroları münhaldır.
- » Cezaevindeki berber odası 1988 yılına göre temizlenmiş, fayans döşenmiş, şap kullanımı kaldırılmış, ancak halen anti-septik kullanımı yeterli değildir.
- » Cezaevi doktoru adli tıp hekimliği yönünden bilinçli bir eğitim almamıştır. Ayrıca cezaevinde toplum sağlığı bakış açılı bir uygulama da yoktur.

3. EĞİTİM-KÜLTÜR SORUNLARI

3.1.1998 Yılında

- » Cezaevinde öğretmen , sosyal hizmet uzmanı ve diğer eğitici personel bulunmamaktadır (Erzurum tutanak 1998. sayfa 7).
- » Ancak E Tipi Cezaevinde tam donanımlı , ancak pek kullanılmayan bir dersane var (Erzurum tutanak 1998, sayfa 60).
- » Güzel bir dersane olmasına rağmen okuma yazma kursu ancak 11 kişi talep ettiği takdirde, dışarıdan öğretmen sağlanarak açılabiliyor (Erzurum tutanak 1998, sayfa 60).
- » Kitaplıktaki kitapların çoğu Bakanlıkça gönderilen, oldukça eski yayınlardır.
- » Kitaplığı en çok kullanan, siyasi mahkumlarıdır (Erzurum tutanak 1998, sayfa 60).
- » Cezaevinde terzi atölyesi bulunmaktadır (Erzurum tutanak 1998, sayfa 60). (Altındaki resim)

3.2. 2000 Yılında

- » 1998 yılında olduğu gibi 2000 yılında da cezaevinde kadrolu eğitimci mevcut değildir. Uzmanlaşmış memurlardan bir tanesi bu görevi ifa etmektedir.
- » Sosyal çalışmacı da maalesef hiç olmamıştır, halen de yoktur (Erzurum tutanak 2000, sayfa 24-25).
- » Cezaevindeki terzi atölyesi ütü, dikiş dışında çok fonksiyonel değildir.

4. CEZAEVİNDEKİ MUAMELE SORUNLARI

- » Kapasitesinin çok üstünde dolu olan cezaevlerinde, el işleri ve küçük sanat çalışmaları yeterince aktif değildir. İl valisinin desteği ile halk eğitim merkezi satış açısından teşvik edilmekle birlikte henüz gereken

E-Tipi Cezaevinin Terzi Atölyesi

- » 1998 yılındaki incelemelerde daha önceki yıllardan (1994 isyanı vb.) beri süre gelen kötü muamele ve işkence, infaz memurlarının ön şartlı ve ideolojik davranışları, cezaevi içi ölümler (intihar denilen !..) oluşu gibi son derece olumsuz koşullarla ilgili şikayetlerin 2000 yılındaki incelemelerinde azalmış olduğunu saptadık.
- » İdare koğuşu ya da işçi koğuşu şeklinde adlandırılan koğuştaki disiplinsiz yapı Heyetimizce idari zaaf olarak değerlendirilmiştir.
- » İnfaz memurları daha ılımlı, mahkumlar ise uyumlu yapıda idiler. Durulmuş ve sakin bir ortam gözlemlendi.
- » Cezaevi yönetimi tarafından uygulanmakta olduğu fark edilen standart ve eşit mesafeli yaklaşımın yanında siyasal konjonktürün gereği olduğu düşünüldü. Örneğin hücre cezasının sorumsuzca ve çok fazla başvurulan yöntem olmaktan çıkmış olması gibi...
- » Cezaevi personelinin her türlü baskı ve tehditten uzaklaştırılma ve emniyet ve askeri personel gibi rotasyona tabi tutulma istekleri çalışma koşullarının ne kadar zor olduğunu göstermesi açısından düşündürücüdür. Belki de sorunların çözümüne bu önerilerden başlamak doğru olacaktır.

III. GÜVENLİK BİRİMLERİNDE YAPILAN İNCELEMELER

A. EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNDEKİ İNCELEMELER

Erzurum Emniyet Müdürlüğünde, biri Asayiş Şubesine, diğeri de TEM'e ait olan iki sorgulama mekanı görülmüştür.

1. İLGİLİLERİN VERDİKLERİ BİLGİLER

Heyetimizin yetkililer ile yaptığı görüşmelerde, yetkililer:

- Erzurum'un eskiden beri terörle mücadelede il olarak çok önemli bir yerinin olduğunu (Erzurum tutanak 1998, sayfa 66),
- İl merkezinde şu anda hemen hiç sorunlarının olmadığı, il sınırları içerisinde zaman zaman güneyde ve kuzeyde bazı problemlerin olduğunu, ancak gerekli tedbirleri aldıkları için her şeyin kontrol ve denetimleri altında bulunduğunu (Erzurum tutanak 1998, sayfa 66),
- Eski yıllara göre olayların çok azaldığını,
- Emniyet Müdürlüğünün hiyerarşik yapılanması içerisinde görevlerini yaptıklarını, sıkıntılı bir durumlarının olmadığını, terörle mücadelede faili meçhul olarak sadece üniversitede bir olay olduğunu ifade etmişlerdir.

2. GÖZALTINA ALMA VE SORGU MEKANLARI

2.1. Asayiş Şubesinin Nezaret ve Sorgulama Mekanları 1998 ve 2000

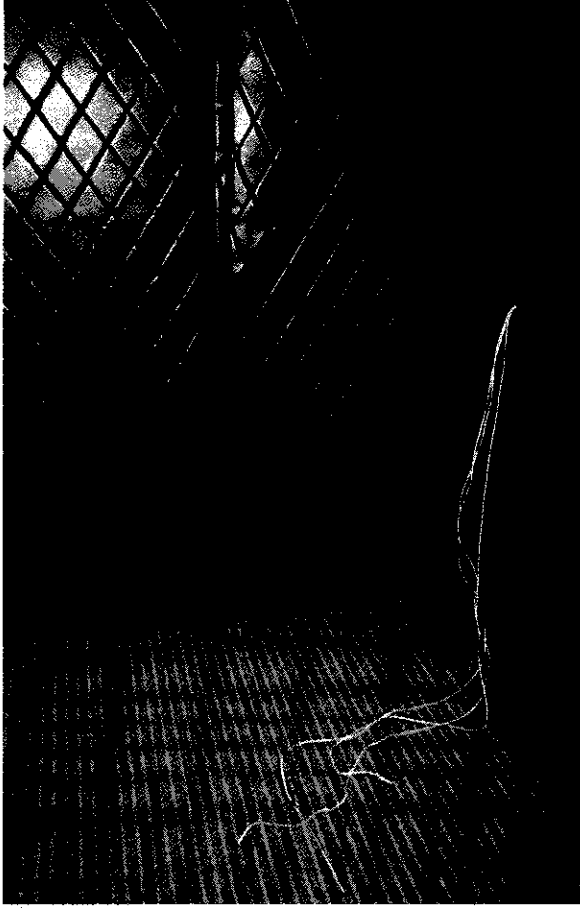
Heyetimizce gezilen bu mekanlarda aşağıdaki tespitler yapılmıştır :

- » Bu mekan Emniyet Müdürlüğü'nün bodrum katında bulunuyor; bu mekana Müdürlüğün esas girişinden olduğu gibi, garajından da yuvarlak, demir bir merdivenle ulaşılabilir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 67).
- » İlgililerce önce kullanılmadığı söylenen, ancak kullanıldığı 1996 yılının Şubat ve Eylül aylarında gönderilen ve panoda asılı duran genelgelerden, nezarethane defterindeki 30 Mart 1998'e kadar olan kayıtlardan, orada bulunan şofbenin bir yıl önce konmuş olduğunun söylenmesinden anlaşılmıştır. Bu mekan, esas girişten inilen merdivenin sağ tarafında bulunmakta ve sorgu odası ile nezaret hücrelerinden oluşmaktadır (Erzurum tutanak 1998, sayfa 81).
- » Bu mekana, içinde bir masanın, masanın arkasında bir ilan panosunun, bir dolabın ve bir televizyonun bulunduğu küçük bir odadan geçilerek giriliyor.

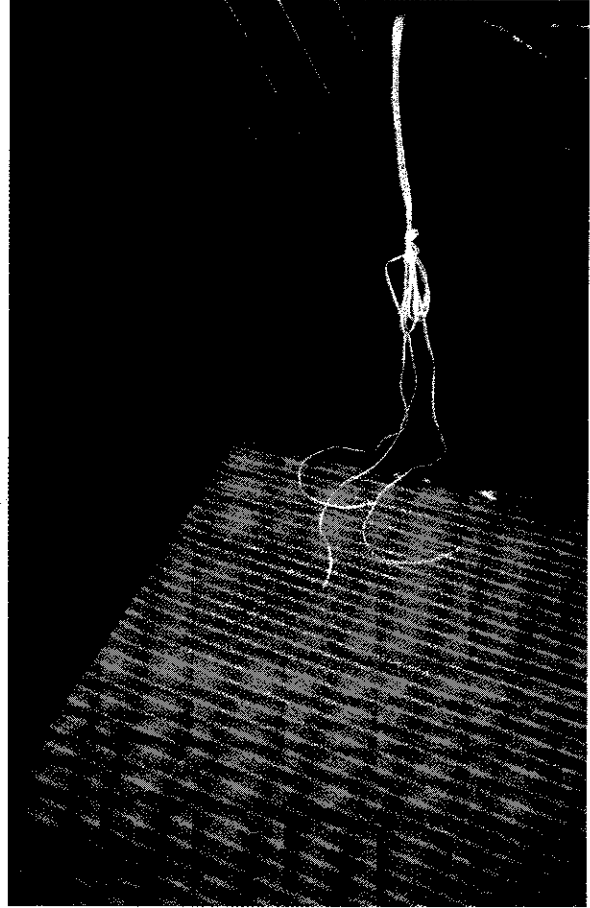

Sorgu odasının şalter panosu

- » Bu odanın yanında, her tarafı ses yalıtıcı siyah malzemeyle, yerlerinde de halıfleksle kaplı sorgulama odası bulunuyor. Bu odanın biri küçük, biri daha büyük iki bölümü mevcut.
- » Sorgu odasının küçük bölümünde bir elektrik panosu ve şalterleri var. Bunlar hem tavandaki lambaya, hem iki projektöre elektrik sağlıyor (Erzurum tutanak 1998, sayfa 85). Bu pano ve şalter 2000 yılındaki incelemelerimizde de aynen görülmüştür.
- » Aynı küçük bölmede beyaz renkli, uçları açık 0.75 lik üç kablo görülmüştür. Bu kabloların ikisi, sorgu odasının büyük bölümünde, duvara gömülü iki hoparlöre, birisinin devamının odanın büyük biriminde bulunan bir prize gittiği tespit edilmiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 85,135).

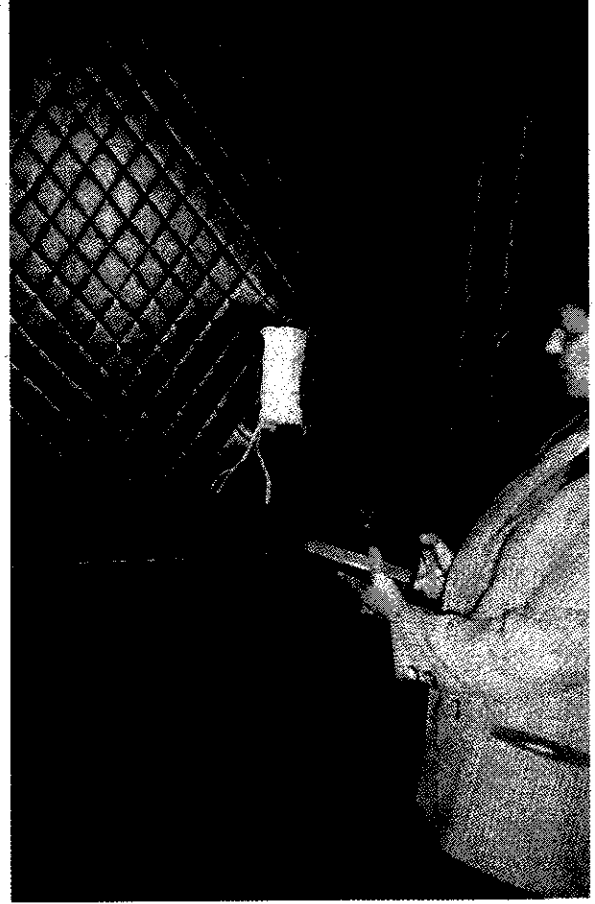
1998 Yılında

2000 Yılında

- » 1998 Yılında sorgu odasının yanındaki küçük odada uçları açık olarak görülen bu kablolar, 2000 yılında da aynen görülmüştür (Erzurum tutanak 2000, sayfa 2)
- » Büyük odada bulunan prizde elektrik olmadığı, küçük odadaki 2x0.75 mm. kablolardan biri prize bağlı ve küçük oda tarafındaki uçlarının boş olduğu, küçük odadaki diğer 2 adet 2x0.75 mm. kablonun büyük odadaki hoparlör yuvasından çıktığı ölçülerek anlaşıldı.
- » 2000 yılındaki incelemelerde hoparlörün yuvasından çıkan kablolardan bir taraftakinin 2, diğer taraftakinin ise tek hale getirilmiş olduğu ve açık olduğu tespit edilmiştir (Erzurum tutanak 2000, sayfa 2-3-4-5-7).
- » 1998 Yılında birer kablonun gittiği saptanmışken 2000 yılındaki incelemelerde sorgu odasında sağda ve solda bulunan hoparlörlere sağdaki hoparlöre iki soldaki hoparlöre tek kablonun gittiği ve 1998'den bu yana geçen süreç içerisinde bu değişikliğin yapılmış olduğu saptanmıştır.

Bu konuda Heyetimizde bulunan teknik elemanların açıklamaları ve tespitleri ise tutulan tutanakta aşağıda anlatıldığı gibidir:

2000 yılında Emniyet Müdürlüğü alt kat sorgu odasında hoparlör yerlerinin altındaki uçları açık kablolar

Alt Kat Sorgu Odası 1998 yılı elektrik sistemi ile ilgili bilgi :

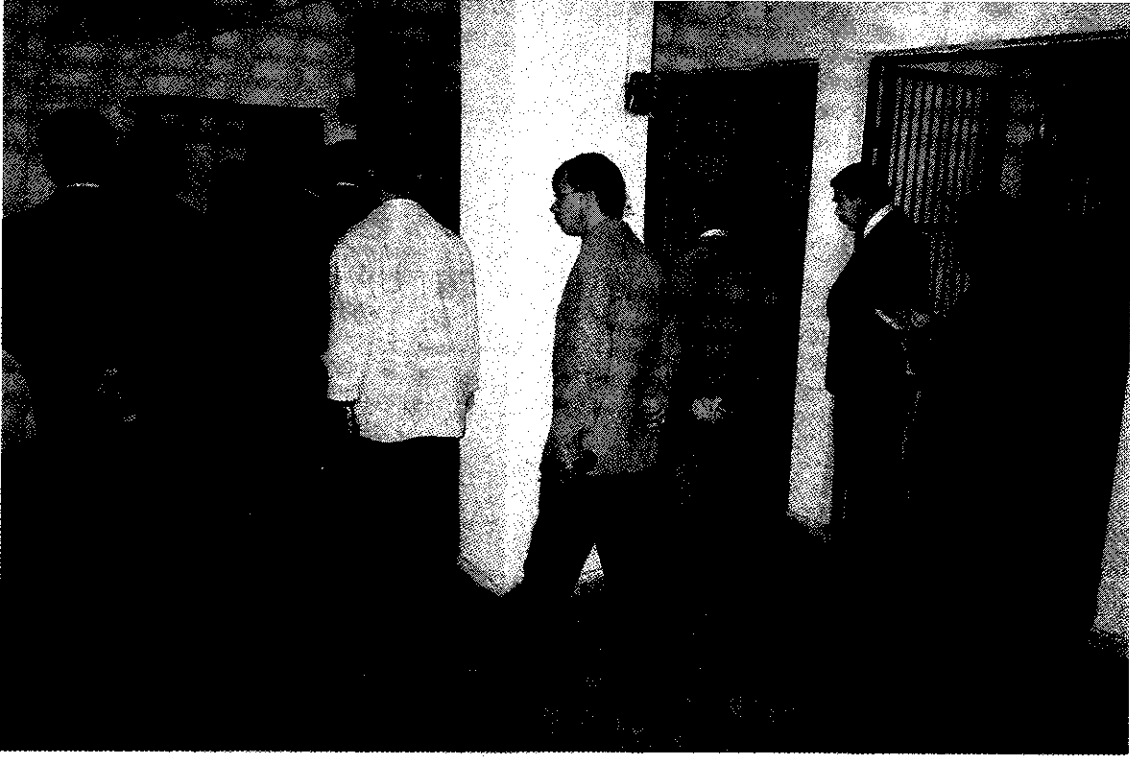
Büyük odada bulunan prizde elektrik yok. Küçük odadaki 2x0,75 mm. kablolardan biri prize bağlı ve küçük oda tarafındaki uçları boş. Küçük odadaki diğer iki adet 2x0,75 mm. kablonun büyük odadaki hoparlör yuvasından çıktığı ölçülerek anlaşıldı.

Alt Kat Sorgu Odası 2000 yılı elektrik sistemi ile ilgili bilgi :

Bu kez büyük odada bulunan prizde 220 Volt olduğu ölçülerek anlaşıldı. Bu priz ana şalterlerden birine bağlı ve bu şalterden kesilebiliyor. Küçük odada bulunan 3 adet 2x0,75 mm. kablonun bir tanesinin büyük odada hoparlör yuvasından çıkartılmış olduğu ölçülerek anlaşıldı.

Dolayısıyla, bu kablolarla istenilen voltajda elektrik verildiği zaman, büyük odada bulunan hoparlör yuvalarındaki diğer uçlarından aynı şekilde voltajlar alınabilir.

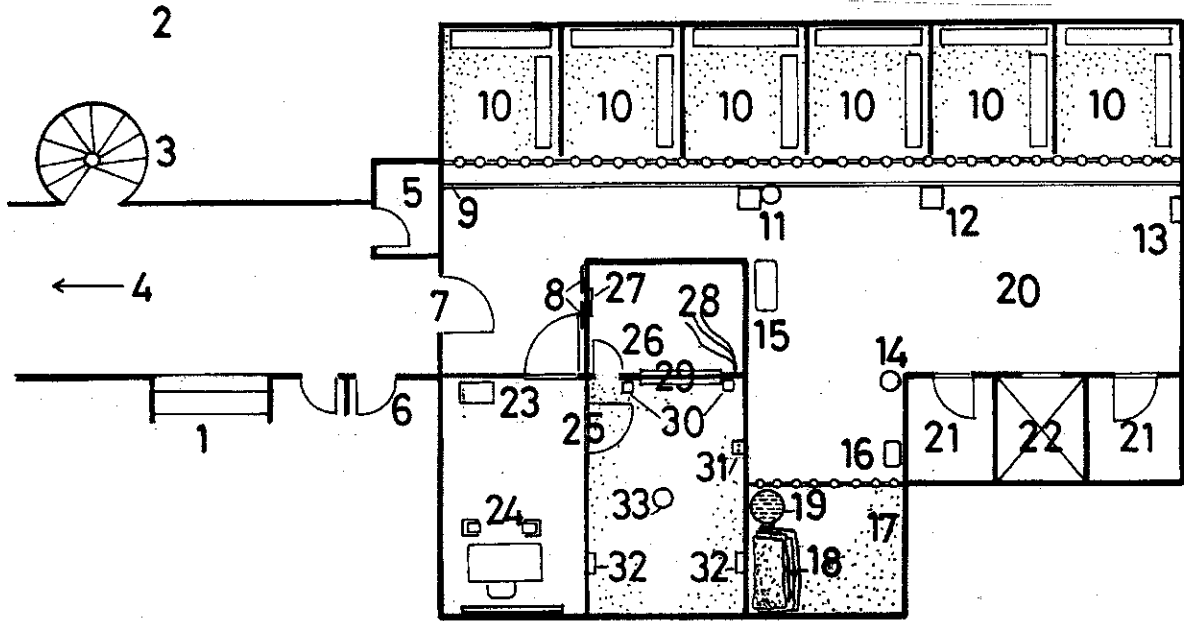
- Sorgulama odasının bulunduğu bu mekanda, ayrıca, nezarethane hücreleri bulunuyor: solda 5 adet nezarethane, sağda ise aralarında -ilgililerin kullanılmadığını ifade ettikleri- bir asansör kapısının bulunduğu iki tuvalet ve bir nezarethane daha bulunuyor (Erzurum tutanak 1998, 134).

Erzurum Emniyet Müdürlüğü Alt Kat Asayiş Nezarethaneleri

- » 2000 yılında yapılan incelemelerde de bu bölümün aynı olduğu, ilave olarak yer yer ışıklandırmanın yapıldığı tespit edilmiştir (Erzurum tutanak 2000, sayfa 6)
- » Bu hücrenin içinde çelik yelekler ve musluğu olan bir bidon, dışında da soğuk ve sıcak suyun verilebileceği bir şofben, vantilatör ve bir çelik dolap; hücreler arasındaki koridorumsu boş mekanın üst tarafında ise kalorifer boruları bulunuyor (Erzurum tutanak 1998, sayfa 134).
- » Bu sorgu ve nezaret mekanının dışında, çeşitli evrak ve malzemenin bulunduğu odalar, bir mescit, lavaboların, tuvaletin kullanılmakta olduğu ve hurda eşyanın bulunduğu bir oda görülmüştür ((Erzurum tutanak 1998, sayfa 134).
- » Bu son odada, bazılarının iki yanında özel olarak uzun çift iplerin bağlanmış olduğu sopalar bulunmuştur. İlgililerin pankart sopası veya kürek sapı olabileceğini ya da iki taraflı omuzda kum taşımak için kullanılmış olunabileceğini ifade ettikleri bu sopalar, cezaevindeki mahkumların tasvir ettiği falaka ve filistin askısına (kollarına yumuşak bir malzeme sarıldıktan ve iplerle iki tarafı bağlandıktan sonra asıldıkları filistin askısına) uygun düşmektedir ((Erzurum tutanak 1998, sayfa 88-89).
- » 2000 yılında yapılan incelemelerde bu odaların daha düzenli ve malzeme yönünden arındırılmış olduğu görüldü.
- » Bu mekanda saptananlar, cezaevindeki mahkumların hem 1998 hem de 2000 yıllarında kötü muamele ve işkence gördüklerini iddia ettikleri mekan tasvirlerine uymaktadır.

ERZURUM EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ ALT KAT ASAYİŞ SORGU MEKANI

1. Emniyet Müdürlüğü alt katına iniş ...
merdiveni	18. Battaniyeler
2. Alt kat garajı	19. Su bidonu
3. Garajdan çıkılan döner demir merdiven	20. Zemini taş mekan
4. Tuvaletler ve lojistiğe ait odalar	21. Tuvaletler
5. Küçük malzeme odası	22. Kapısı o katta açılmayan asansör
6. Mescit	23. Nezarethane defterinin olduğu oda ve
TV
7. Müteferrika	24. Amir masası ve pano
8. Gözaltına alma yönetmeliği	25. Sorgu odasının kapısı
9. Tavandan geçen demir boru	26. Duvarları siyah deri ve sünger kaplı,
ses geçirmez odanın küçük bölümü
10. İçinde ranzaları olan demir parmaklık
lı nezarethaneler	27. Şalter
11. Beton direk ve aydınlatma	28. 3 adet uçları açık 0,75'lik kablo
12. Beton direk	29. Teşhis aynası
13. Aydınlatma	30. Projektörler
14. Aydınlatma	31. Priz
15. Çelik dolap	32. Kabloları açık hoparlörler
16. Termosifon	33. Büyük wattlı ampülü olan tavan lam-
bası
17. Yeni halıfleks nezarethane	

Her ne kadar hazırlık soruşturmasında polis tarafından yapılan, inceleme ve ifade alma ise de "sorgulama" terimi emniyet birimlerinde rutin olarak kullanılmakta ve ses geçirmeyen yapıdaki odalara "sorgu odası" denilmektedir. Tutanaklardaki tüm görevli ifadelerinde 1998 ve 2000 bu konu bu şekilde geçmektedir.

2.1.1. Nezarethane Defterlerinin İncelenmesi

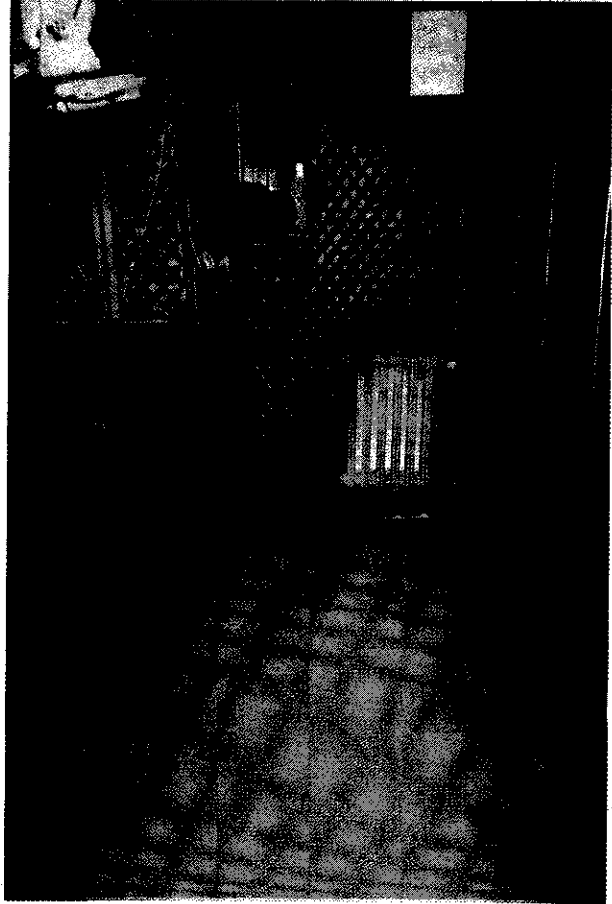
- » Yukarıda bahsedilen nezarethanenin defterlerinde yapılan incelemelerde son kaydın 30 Mart 1998'de yapıldığı, ondan sonra bir kaydın bulunmadığı; ancak bu kayıtlarda düzensizlikler ve tutarsızlıklar olduğu görülmüştür (Erzurum tutanak 1998, sayfa 83).
- » Bu deftere kayıtlı bazı şahısların dosyaları incelendiğinde, CMUK'un gerektirdiği bütün evrakların dosyada bulunduğu, ancak inceleme sonucu bu evraklarda saptanan bazı hataların ve karıştırmaların, bunların sadece şekil yerine gelsin amacına dayalı olarak dosyalara konduğu anlaşılmıştır -örneğin doktor raporunu alma saatinin, kişinin gözaltına alınma saatinden önce olması; farklı kişilerin raporlarında ard arda aynı doktorun imzasının bulunması, doktor raporlarının çoğunun farklı doktorlara ait olmasına rağmen aynı kalem ile yazılması, tutanaktaki avukatın adı ile barodan gelen liste arasında tutarsızlıkların olması vb. gibi (Erzurum tutanak 1998, sayfa 82-85).
- » 2000 yılındaki çalışmalarda nezarethane defterinin incelenmesinde defterin 2000 yılından başladığı, aylık kayıtların 94 olduğu, tüm kayıtlarda doktor hanelerinde "darp-cebir yoktur" ibaresinin yazılı olduğu, hepsinde de "avukat istemedi" ibaresinin yazılı olduğu, 1999 defterinin de tümünün incelenmesinde aynı şekilde olduğu görülmüştür (Erzurum tutanak 2000, sayfa 5).

2.2. Terörle Mücadele Şubesi Sorgu Mekanı ve Personeli

TEM Şubesinin sorgu odasında, ilgililerce kullanılmadığı söylenen bir yalan makinesi görüldü. Ses geçirmez malzeme ile kaplı olan ve oldukça eski görünen sorgu odasında iki yönlü ayna bulunuyor. 1998 yılındaki tüm bulguların 2000 yılında da aynen olduğu görülmüştür. 2000 yılındaki incelemelerde de bu odanın aynı konumunu muhafaza ettiği saptanmıştır. TEM Şube müdürlüğü sorgu personelinin tümünün kurs görmüş olduğu, sorguda 18 elemanın çalıştığı, bayan sorgu elemanının olmadığı, sorgu personelinin maaş farkı olmadığı ifade edilmiştir. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 11)

Verilen bilgiye göre,

- Üst rütbeliler bu odanın sorgu izleme bölümünden, genellikle "sorgulamayı izleyebiliyor". Sorgulama videoya alınıyor.

Ancak Heyetimizin bir bandı izlemek istemesi üzerine, ilgililer bunların mahkemeye gönderildiğini ve o anda orada bir bandın bulunmadığını söylemişlerdir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 67-68).

- İlgililerin verdiği bilgiye göre, sorgu bürosunda 8 kişi görevlidir, ama herkes her işi yapabiliyor. Bu görevliler "sorgulamaya vakıftırlar"; olayların gelişimine göre bölgeye çıkıp ekip görevi de yapabiliyorlar. Bunlar, çatışma çıkması söz konusu olmayan operasyonlara gidiyor, istihbarat görevi de yapıyor. Çatışma çıkması muhtemel operasyonlara ise özel hareket timi gidiyor (Erzurum tutanak 1998, sayfa 66).
- Karakolda biri yakalandığı zaman, olay öncelikle karakolda terör polisi gözü ile incelenir. Şüpheli duyulduğu takdirde şahıs şubeye getirilir, araştırma yapılır, araştırmada somut bir şey bulunursa sorgulama yapılır. Gözaltına alınanları hem İstihbarat Fiş Şubesi, hem de Terör Şubesi kaydediyor (Erzurum tutanak 1998, sayfa 73). Bu kayıtlara geçme, şahısları "fişlemek" için değildir; bir özelliği de yoktur. Sadece bu şubelerde çalışan görevlilere yön vermek amacıyla bu kayıt yapılıyor (Erzurum tutanak 1998, sayfa 72).
- Fiş düzenlenmesiyle ilgili olarak 2000 yılında da fezleke firarilerine ve şahsın haberi olmadan da fiş açıldığı ve GBT'ye aranıyor diye bildirildiği ve yakalandığında da yakalandı diye bildirildiği ifade edilmiştir (Erzurum tutanak 2000, sayfa 14-15)
- Sorgulama personelinin seçiminde genel kriterler bulunmamaktadır. *"Teşkilat içerisinde en yakın birim amirinin, yani şube müdürünün, çalışmalarını izlediği, karakterinden, kişiliğinden emin olabileceği - güvenebileceği, dürüst, çalışkan görevliler arasından bazı kişiler seçilir. Bunlar Genel Müdürlüğün kurslarına gönderilir"* denilmiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 65-66).
- Sorgu Bürosunun da bağlı olduğu Bürolar Amiri, 1994 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde bir sorgu kursuna katılmıştır. Sorgu Bürosunun Amiri daha önce terörde çalışmış, 1996'da da 3 haftalık sorgu kursu görmüştür. Görüşülen diğer altı görevlinin çoğunun, daha önce terörle mücadelede çalıştığı, bunlardan ancak birisinin sorgulama kursu gördüğü; birinin olay yeri kursu, birinin silah atış kursu, başka birinin de siyasi hizmetler kursu gördüğü öğrenilmiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 66,75).
- Bu elemanların düzenli sağlık muayenesi yapılmamaktadır. Sorgu elemanlarından birkaçının göz yapılarındaki farklılık, Heyet Başkanının dikkatini çekmiştir. Kendilerine, göz muayenesi tavsiye edilmiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 77).
- Sorgu kursuna katılanlara bu kursta nelerin öğretildikleri sorusuna, görevlilerden biri şu cevabı vermiştir: *"sorguya girmeden önce kişinin hazırlıklı olması, ön planda bilgileri olması, sorgulanacak kişinin nasıl bir kişi olduğunu daha önceden bilmesi; örneğin söz konusu kişinin hangi fraksiyonla ilgili olduğunu bilmesi gerekmektedir. Sorguya genelde*

bir amir, bir memur görevli katılır. Diğerleri gözlemci olarak burada beklerler, sorgu yapan görevlinin gözlerinden kaçabilecek noktaları not alırlar, götürür verirler." (Erzurum tutanak 1998, sayfa 77-78)

- Sorgu ekibinde kadın polis ise bulunmamaktadır. (Erzurum tutanak 1998, sayfa 78)
- 2000 yılındaki incelemelerde de bu odanın aynı konumunu muhafaza ettiği saptanmıştır. TEM Şube Müdürlüğü sorgu personelinin tümünün kurs görmüş olduğu, sorguda 18 elemanın çalıştığı, bayan sorgu elemanının olmadığı, sorgu personelinin maaş farkının olmadığı, 18 sorgu personelinin 6 tanesinin akademi mezunu olduğu ve dil bildiği ifade edilmiştir. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 11)
- TEM Nezarethane defterinin incelenmesinde defterin son derece düzgün tutulduğu, "darp- cebir yoktur" raporlarının tümünün bulunduğu ve Numune Hastanesinden alınmış olduğu, defterin Cumhuriyet Başsavcılığınca imzalanmış olduğu görülmüştür.

2.2.1. Bomba İmha Odası

Bomba İmha Bölümünde iki görevli çalışıyor. Bunların verdiği bilgiye göre, 1998 içinde bomba olayına rastlanmamış (Erzurum tutanak 1998, sayfa 70), yalnızca iki bomba ihbarı yapılmış. Ancak bu bomba imha elemanlarının, birçok yerde bomba araması yaptıkları için, iş hacimlerinin yüksek olduğu belirtildi.

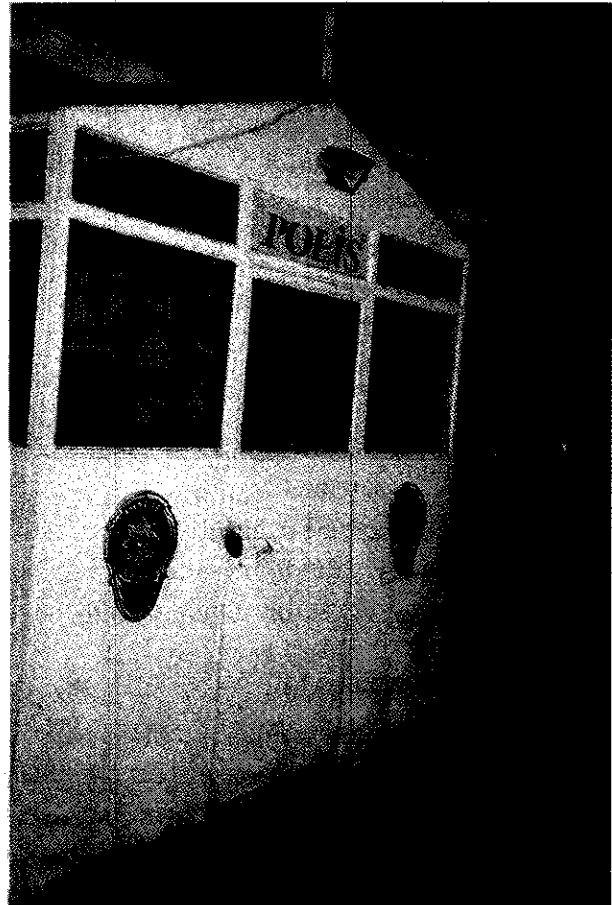
2000 yılındaki incelemelerde de bomba imha elemanlarının herhangi bir talep ve ihtiyaçlarının olmadığı belirtilmiştir.

2.3. Gölbaşı Polis Karakolu

Gölbaşı Polis Karakolunda 3.5.1998 günü saat 02:00'de yapılan incelemede:

- ▶ O sırada karakolda bir önceki gün bir otelden alınan üç kişi görülmüştür. Bunlardan biri neden karakola alındığını bilmediğini, polis memuru ise onun "araması"nın olduğunu söylemişlerdir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 112).
- ▶ Görevliler bu şahsın o gün Polis İnfaz Büro Amirliğine teslim ettiklerini, ancak orada muhafazası için yer olmadığından dolayı şahsın tekrar karakola teslim edildiğini; şahsın kendisi ise Heyet Başkanının "*Siz sabahdan Emniyet Müdürlüğünde İnfaz Şubesinde miydiniz ?*" sorusuna "*ben buradayım*" cevabını vermiştir. Yani "*Polis İnfaz Büro Amirliğine teslim ettiler, ancak orada muhafaza için yer bulunmadığından-tekrar aynı karakola teslim ettiler öyle mi?*"- sorusuna "*ben buradayım*" cevabını vermiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 112).

- ▶ Karakoldaki ikinci kişi ruhsatsız silah taşımaktan yakalandığını, üçüncü kişi ise kesinleşmiş bir para cezasından dolayı orada bulunduğunu söylemiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 112-113).
- ▶ Kömürlük ve kalorifer kazanının bulunduğu mekanı da inceleyen Heyet, o mekanda bulunan "arşiv" odasının içinde lastikler, motosiklet üstü, ısıtıcı, temizlik malzemesin bulunduğunu gördü. Üstünde bir radyonun bulunduğu bir masa , kartoteks dolabı, çok sayıda - arızalı olduğu söylenen - telefonlar, araba tamirinde kullanıldığı söylenen üzerinde yatılabilecek bir tahta, battaniyeler vb. de görülmüştür (Erzurum tutanak 1998, sayfa 115).
- ▶ Karakolda tutulan fişlerin incelemesi sırasında heyet Başkanının *"firari sanık diye Ahmet'i buraya aldınız. Ahmet şu işi yaptı, bu işi yaptı derken, dedi ki bu işin içersinde Mehmet de var. Mehmet firari sanık mı oluyor ?"* sorusuna , nöbetçi polis memuru *"tabii, yakalanmayan, firari sanıktır"* cevabını vermiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 115).
- ▶ Karakolun çatısında da inceleme yapan Heyet, orada anten kabloları, lastikler, tepsiler, daha önce valilik kararı ile toplanmış olan patlayıcı maddeler, genellikle taksilerde bulunduğu söylenen **birçok sopa ve yaklaşık 60 cm. boyunda, kenarlarında deliklerden geçirilerek takılmış ip bulunan iki adet uzun sopa bulmuştur. Muğla'da karakolda bulunan sopa ile aynı görünüşte olması dikkat çekmiştir** (Erzurum tutanak 1998, sayfa 115).
- ▶ Karakolun banyo odasını da inceleyen Heyet, orada tuvaletleri ve fayansları yıkmak için kullanıldığı söylenen uzun bir hortum görmüştür (Erzurum tutanak 1998, sayfa 115).
- ▶ **Bu mekan ve bulunanlar koğuştaki mahkumun özellikle banyo odası ve hortum hakkında anlattıklarına uymaktadır.**
- ▶ 2000 yılında yapılan incelemelerde Gölbaşı Karakolu'nun standarda uymaması nedeniyle Heyetimizin ziyareti sonrasında kapatıldığı görülmüştür. (yandaki resim)

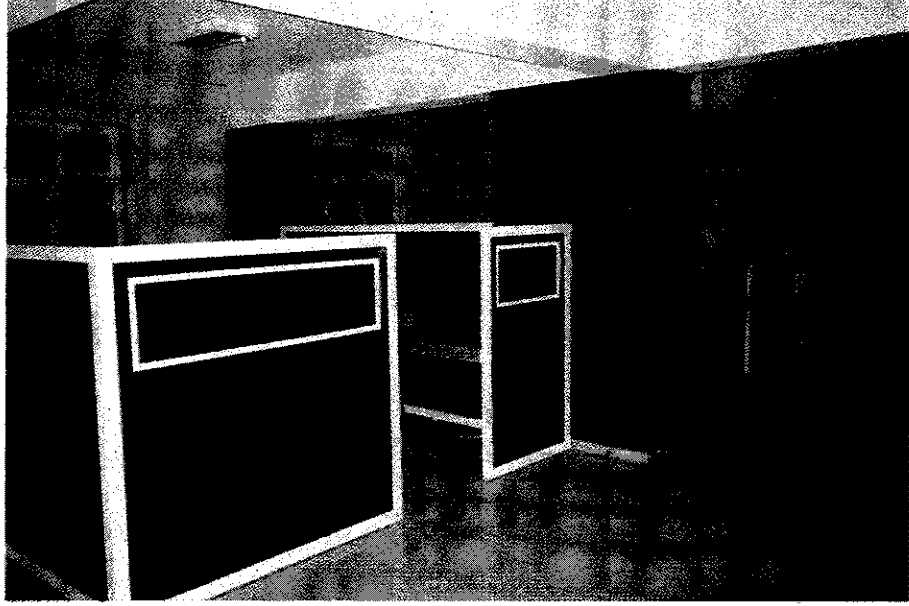
2000 Yılında kapatılmış olan Gölbaşı Polis Karakolu

2.4. Şehit Fatih Bodur Polis Merkezi

Tip proje olmayan bu polis merkezinin yapısını Asayiş Şube Müdürü şu şekilde açıkladı:

BAŞKAN Dr. Sema T. PIŞKİNSÜT - Böyle bir tip proje yok; bu özel bir çizim değil mi?

VASFİ KARA (Asayiş Şube Müdürü)- Efendim, Emniyet Müdürümüz bu konuda biraz zevk sahibi. Emniyet Müdürlüğümüzün yanında da Emniyet Müdürlüğü Konutu var; o da çok şık, çağdaş bir yapı. Onu da geçen sene yaptık.

Şehit Fatih Bodur Polis Merkezi

Saat 22:30 sularında Heyetimiz bu özel yapım karakola girdiğinde Asayiş Şube Müdürü, Kaçakçılık ve Organize Suçlar Müdürlüğü Amiri ile karşılaştı. Bu Polis merkezinde Narkotik, Mali Şube ve Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlükleri olmak üzere üç şubenin bulunduğu ifade edildi.

Şehit Fatih Bodur Polis Merkezinin Nezarethane Tuvaletleri

VASFİ KARA- Size bahsetmiştik; Polis Amca İlköğretim Okulunu görmenizi arzu ederiz. Orada devletin kendi cebinden çıkmış tek kuruş yok. Önce maaşlarımızdan topladık. Vatandaşların da desteği oldu. Çok çağdaş, 20'şer kişilik sınıfları olan bir okul, her öğrenciye bir bilgisayar...

Standartların dışında sayılabilecek bir karakolumuz kaldı, taş mağazaların girişinde, önümüzdeki ay da orayı yıkacak, "onu daha da şık yapacağım, villa tipinde bir şey yapacağım" diyor.

ALİ GÜR- Şu gördüğünüz mobilyaları, düzenlemeyi bizim kademelerimizde kendi elemanlarımız yaptı.

- » Şehit Fatih Bodur Polis Merkezi standartların üzerinde, 1998 yılında Heyetimizin ziyareti sırasında kötü koşullarda bulunduğunu tespit ettiği Gölbaşı Karakolu da olmak üzere Sanayi ve Mahallebaşı Karakollarının yıkılmasından sonra yapılmış, 14 mahallenin bağlı olduğu, 104.000 nüfusa hitap eden bir polis merkezidir.
- » Polis merkezinin nezarethane defteri incelendiğinde bir yılda 146 kişinin kayıtlı olduğu suç defterinde ise 3 ayda 88 ceraimin bulunduğu görüldü. 12 Mart 1999 tarihinden başlayan defterde bugüne kadar 270'e kadar gelindiği, bir kişi dışında bütün avukat hanelerinin "avukat istemedi" yazıldığı Polis merkezinin nezarethane defteri incelendiğinde bir yılda 146 kişinin kayıtlı olduğu suç defterinde ise 3 ayda 88 ceraimin bulunduğu görüldü. 12 Mart 1999 tarihinden başlayan defterde bugüne kadar 270'e kadar gelindiği, bir kişi dışında bütün avukat hanelerinin "avukat istemedi" yazıldığı veya boş bırakıldığı, baro listesinin eksik olduğu, DGM Savcısının 30.12.1999'da parafının olduğu, daha önce hiç parafının olmadığı (Erzurum tutanak 2000, sayfa 98), doktor raporlarında darp-cebir olmadığı ve raporların hepsinin Numune Hastanesi'nden alındığı tespit edilmiştir (Erzurum tutanak 2000, sayfa 93-94-97).
- » Avukat talep edilmemesi hususunda Emniyet Amiri Rafet Kırım *"İşlenen suçların durumu belli, bir de bizim bölgemizdeki şahıslar hemen hemen aynı şahıslar; bıçaklama ile ilgili olsun, darp olaylarıyla ilgili olsun, bazı konularda avukatlığı bile kendi açılardan çok işi bildiklerinden sanki de gerek duymuyorlar"* açıklamasını yapmıştır.

Emniyet Müdürü Aziz Aksoy'un açıklaması ise :

BAŞKAN DR. SEMA T. PİŞKİNSÜT - *Erzurum enteresan bir il; hiç kimse avukat istemiyor! EMNİYET MÜDÜRÜ AZİZ AKSOY - "Avukatlık suç yok efendim. 35 defa hırsızlık yapan çocuk var, geçen gün çaldı götürdü, yine serbest. Daha ne yapacak, avukat istemeye ne gerek var"* şeklindedir.

Karakolda farklı bir teknikle çalışıldığı, kamu görevlileri dahil olmak üzere "gizli görevli" kullanıldığı, kendi şubeleri olarak üç tane gizli görevlilerinin olduğu bu konudaki ücretlendirme hususunda yapılan açıklama ise :

HÜSEYİN AKGÜL (Manisa)- *Ücretlerini neye göre belirliyorsunuz; ihbar başına mı ücret alıyorlar, yoksa...*

RAFET KIRIM- *Evet. Yaptığımız operasyona göre değerlendiriliyor. Şu ana kadar 6 milyar*

silah parası aldık. Yakaladığımız silahları Genelkurmay İç Tedarik Zoraltına veriyoruz, ücretini bize veriyorlar. Biz de yakalayan ekiplere ve ihbarcı şahsa tutanakla veriyoruz.

BAŞKAN Dr. Sema T. PİŞKİNSÜT - İyi bir uygulama mı sizce?

RAFET KIRIM - Personeli motive ediyor efendim.

BAŞKAN Dr. Sema T. PİŞKİNSÜT - Bu türden gizli görevli kullanma şeklini soruyorum.

RAFET KIRIM - Çok iyi efendim; geçen seneye nazaran durum farklılaştı.

BAŞKAN Dr. Sema T. PİŞKİNSÜT - Haksızlık oluyor mu acaba?

RAFET KIRIM - Efendim, bizde dokümanlar var; aldığımız şahısların ne kadarının...

BAŞKAN Dr. Sema T. PİŞKİNSÜT - Halkın da alışmadığı bir çalışma şekli bu; yani, suçlunun da alışmadığı bir çalışma şekli.. biçiminde olmuştur.

A. JANDARMA BÖLGE KOMUTANLIĞI'NDA YAPILAN GÖRÜŞMELER

- Jandarma Bölge Komutanı Kıdemli Albay Kemal ERCAN, jandarmanın yetki alanını anlattıktan sonra olaylarla ilgili olarak yaptıkları tahkikatlar konusunda bilgi vermiştir. Olay yeri incelemesiyle ilgili olarak timlerinin olduğu, olaya kriminal timlerin müdahale etmesi söz konusu olduğunda, örneğin asayişe müessir olaylarda, özellikle öldürme olaylarında Cumhuriyet Savcısı ile birlikte tatbikat yaptıklarını, delillerin alınması, muhafazalanması, dosyalanması işlemleri açısından bunun olumlu bir gelişme olduğunu belirtmiştir.
- Van'da bir kriminal laboratuvarlarının bulunduğunu, çalışmalarda bölge laboratuvarı olarak oradan, gerektiğinde de Ankara'dan yararlandıklarını belirtmiştir. Bu işlemlerde bir gecikmenin söz konusu olmadığını, tam tersine olayların aydınlatılmasında etkili olduğunu belirtmiştir.
- İstihbarat işlerinin zabıta işlerinde doğal ve işin tabiatı olduğunu ancak bunun yanlış kullanılması, maksadı aşan davranışların yargılama aşamasında açığa çıkarılıp tecziye edilmesi gerektiğini söylemiştir.
- Hazırlık tahkikatını Cumhuriyet Savcısı adına yaptıklarını, iş yoğunluğu nedeni ile zabıta tahkikatını yürütmek zorunda kaldıklarını, hazırlık tahkikatının Cumhuriyet Savcıları tarafından yapılmasıyla sorunların büyük ölçüde azalacağını belirtmiştir. Bunu için personel sayısının arttırılmasının ve bir adli zabıta teşkilatının kurulmasının doğru olacağını belirtmiştir.

III. ADLİYEDE YAPILAN İNCELEMELER

A. BAŞSAVCILIK 1998

İncelemelerde bulunduğumuz diğer bütün illerde, Cezaevleri ve genel durum hakkında o illerin Başsavcıları tarafından Heyetimize bilgi verildiği halde, Erzurum'da Cumhuriyet Başsavcısı ile karşılaşılmamıştır.

B. BAŞSAVCILIK 2000

- 1998 yılından sonra Erzurum'a yeni gelmiş olan Erzurum Cumhuriyet Başsavcısı Hasan ERBİL, sorunların çözümünde mevzuat ve idari uygulamalar kadar kişilerin eğitiminin ve iyi niyetinin önemli olduğunu belirtti. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 141)
- Emniyetin ve Jandarmanın adli görevden ayrı olarak idari görevlerinin bulunduğunu, bunun iş yoğunluğu yarattığını adli kolluk kuvvetinin kurulmasının sorunları hafifleteceğini belirtti.
- Kendisinin Antalya'dan geldiğini orada bir savcıya 6000 evrakın düştüğünü bu koşullarda istenilen düzeyde tahkikatın yapılmasının zor olduğunu söyledi.
- Nezarethanelerin savcılar tarafından denetlendiğini (Erzurum tutanak 2000, sayfa 142), sorguda hiçbir tutuklunun avukat istememesinin hatırlatılması üzerine bunu manidar bulduğunu, onlara haklarının hatırlatılmamış olabileceğini, uygulamada eksikliklerin bulunabileceğini (Erzurum tutanak 2000, sayfa 143) söylemiştir.
- Savcı Vedat KANGAL ise avukat konusunda yaşanan sorunların olduğunu kabul etmiştir. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 144-145)
- Yine Savcı Vedat KANGAL polisin eğitim düzeyinin yetersiz olduğunu, delil toplamada suç unsurlarının tespitinde bu nedenden dolayı sorunların yaşandığını belirtmiştir. (Erzurum tutanak 2000, sayfa 148)

C. TUTUKLULUK SÜRESİ

1998 yılında yapılan incelemelerde saptanan E Tipi Kapalı Cezaevinde bulunan en eski siyasi tutuklunun tutukluluk süresi 4,5 yıldır (Tutuklanma tarihi 27.10.1993).

V. ADLİ TIP ve MAHKUM SAĞLIĞI İLE İLGİLİ İNCELEMELER

A. NUMUNE HASTANESİNDEKİ İNCELEMELER

1. 1998 YILINDA

Erzurum Numune Hastanesinde incelemelerde bulunan Heyet aşağıda belirtilenleri tespit etmiştir :

- ▶ Hastanenin patoloji laboratuvarını ziyaret eden Heyetimize , orada klasik patoloji ile ilgili bütün incelemelerin yapıldığı ; otopsi parçalarının incelenmesinin ise hastanenin patoloji laboratuvarına gönderilmek yerine, Adli Tıbbı gönderilerek yaptırıldığı bildirilmiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 116-117).
- ▶ Hastanenin acil servisinde de incelemede bulunan Heyet, muayene defterinde çok sayıda darp-cebir raporu verildiğini tespit etmiştir. Ancak raporların 3. nüshalarının Adliyeye gönderildiği saptanamamıştır (Erzurum tutanak 1998, sayfa 118).

- » Mahkum koğuşuna da giden Heyet sekiz kişilik olan koğuşta bulunan ve E Tipi Cezaevinden ameliyat için getirilen üç mahkumla görüşmüştür. Bunlardan biri oradaki muayenelerde de kelepçelerinin açılmadığını Heyete söylemiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 119-120).

2. 2000 YILINDA

700 yataklı, 756 fiili yatağı bulunan Erzurum Numune Hastanesi'nde 75'i uzman hekim olmak üzere 100 hekim bulunmaktadır. Uzman hekimlerin %90'ının muayenehanesi mevcuttur. Yılık ortalama 400.000 hastanın bakıldığı 25.000 hastanın yattığı, yaklaşık 6.000 civarında ameliyat yapıldığı ve yine yaklaşık 6000 civarında doğum olayının gerçekleştiği Erzurum Numune Hastanesi bütün zorluklarına rağmen bölge hastanesi olma özelliğini korumaktadır. Hekim ve personeli sayısının da yetmediği çok aşıkardır. Hekimlerin Erzurum'a gelmelerinin sağlanması konusunda maalesef gerekli çözüm sağlanamamıştır. Başhekim ve hastane yönetiminin hastanedeki eksikliklere rağmen elinden gelen çabayı göstermeye gayret etmekte olduğu görülmüştür.

- » Hastanedeki mahkum koğuşları Başhekim ve savcılığın koordineli çalışması doğrultusunda yeniden tadilat görmektedir.
- » Heyetimizce tadilat halindeki koğuşlar gezildiğinde ıslak hacimlerin düzene sokulduğu, fayans yaptırıldığı, kalorifer sorunun çözülmeye çalışıldığı görüldü.
- » İki sene öncesine kadar Savcılığın adli tıp uzmanı bulunuyormuş, ancak halen mevcut değil (Erzurum tutanak 2000, sayfa 117).
- » Erzurum Atatürk Üniversitesi adli tıpla ilgili poliklinik hizmeti vermemektedir. Emniyet birimlerinin bu hizmeti üniversiteden talep etmedikleri, pratik anlamda da Erzurum Numune Hastanesi'nin acil yönünden iyi hizmet verdiği aşıkardır.
- » Üniversite adli vakalara bakmamakla birlikte savcılıktan gelen otopsiler üzerine çalışma yapmaktadır.
- » 1999 yılında Numune Hastanesi acil servisinde 21.620 adli vaka ile ilgili işlem görülmüştür.
- » Adli vakalar çoğunlukla ilk olarak Numune Hastanesi acil servisine gelmektedirler.
- » 2000 yılı içerisinde 2415 tanesi polis adli vakası olmak üzere 4784 adli vaka acil servise gelmiştir.
- » Adli rapor için düzenlenen nüshalarla ilgili Numune Hastanesi yetkilileri çelişkili bilgiler vermişlerdir. Acil servis ve adli tıp hizmetlerinden sorumlu başhekim yardımcısı dört nüsha düzenlendiğini, polis ise üç nüsha halinde düzenlendiğini belirtmişlerdir (Erzurum tutanak 2000, sayfa 114).
- » Konuyla ilgili ve asıl uygulamayı yapan görevli sağlık memuru ise adli tıp raporlarının 3 nüsha halinde düzenlendiğini, savcılığa rutin olarak gönderilmediğini, savcılık tarafından istendiğinde hastanedeki nüshasından gönderildiğini, ancak terör ve uyuşturucuda dördüncü nüshanın düzenlendiğini ifade etmiştir.

- Heyetimiz 1998 yılındaki çalışmaları sırasında da adli tıpla ilgili doktor raporlarının savcılığa intikal etmesinde sorunlar olduğunu tespit etmişti. 2000 yılındaki çalışmalarda da bu konunun aynen devam ettiğini, darp cebir raporu konusunda muayene ettirmeye getirdikleri mahkuma ait raporların polis ve jandarmanın bizzat kendisi tarafından teslim alındığı saptanmıştır.
- Erzurum Numune Hastanesi'nde adli rapor konusunda yakınları avukat olan bir mahkum tarafından hekim aleyhine bir dava açılmış olduğu, belirtilenlere göre bu konuda hekimin acele ile "darp-cebir yoktur raporu" verdiği belirtilmiştir (Erzurum tutanak 2000, sayfa 115).
- Erzurum Numune Hastanesi'nin patoloji laboratuvarı bölümündeki 1988 yılında da görülen yapım ve tadilat henüz tamamlanamamıştır. Patoloji laboratuvar malzemeleri alınmış olmasına rağmen patoloji bölümünde inşaat devam etmektedir (Erzurum tutanak 2000, sayfa 116).
- Cezaevinden sevkle gelen mahkum muayenelerinde ise genellikle kelepçelerin açılmadığı (özellikle terör suçlularının muayenesinde), polis ve jandarmanın muayene sırasında içerde bulunduğu saptanmıştır. Konu Başhekim tarafından "bizde çok sorun olmuyor. Muayene veya şeyde baskı altında kalmıyoruz doğrusu" ifadesi ile adli sorun yaşamadıkları şeklinde özetlenmiştir (Erzurum tutanak 2000, sayfa 112).

B. BÖLGE KRİMİNAL LABORATUARINDAKİ İNCELEMELER

1. 1998 YILINDA

Kriminal Laboratuvarı yetkilileri ile görüşen Heyetimiz aşağıda belirtilenleri saptamıştır:

- 1984'te kurulan Bölge Kriminal Laboratuvarında yapılan incelemede , bu laboratuvarın sekiz ile (Erzurum dışında Ardahan , Ağrı , Kars , Iğdır , Gümüşhane ,Bayburt ve Erzincan) hizmet verdiği bilgisini almış ve bünyesinde bulunan Balistik Şube Müdürlüğü, Silahlar Üzerinde İnceleme Şube Müdürlüğü , Grafoloji ve Sahtecilik Şube Müdürlüğü ve Kimya ile Biyoloji Şube Müdürlüğü ziyaret edilmiştir (Erzurum tutanak 1998, sayfa 110).
- Laboratuvarın personeli yüksek okul mezunu olup , kimya ve biyoloji bölümünde sivil elemanlar da bulunuyor. Bu laboratuvar elemanlarına yurt dışında bilgi ve deneyimlerini arttırma olanağı sağlanıyor (Erzurum tutanak 1998, sayfa 110).
- Balistik bölümünde bir silahın taranması 2.5 ile 5 saat arasında tamamlanıyor; oysa bu taranma Diyarbakır'da 20 gün sürüyor (Erzurum tutanak 1998, sayfa 111-112).
- Bu laboratuardan savcılıkların yeterince yararlanmadığı anlaşılmıştır. (Erzurum tutanak 1998, sayfa 114)

2. 2000 YILINDA

- Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürü Deniz KARAHAN Adliye ile ilişkilerinin iyi olduğunu, iş yoğunluğunun fazla olmadığını, olayların daha ziyade adli olaylar biçiminde olduğunu, bölgeye hizmet verdiklerini, kaçakçılık olaylarının yoğun olduğunu belirtmiştir.

- Kendilerine bağı altı şubenin olduğunu, kan, kıl, DNA incelemelerinin Ankara'da yapılabildiğini söylemiştir.
- Olay yeri incelemesi için bir ekip oluşturulması gerektiğini, bunun olayların aydınlatılmasında katkı sağlayacağını belirtmiştir.
- İnceleme için gelen delillerin pek çoğunda şahıs isimlerinin olmasının bir sakınca oluşturmamasına karşın laboratuvar yetkililerinin böyle değerlendirmedeği görüldü.

V. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

A. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA

Tutuklu ve hükümlülerin sorgu aşamasında kötü muamele ve işkence gördükleri yönündeki iddiaları Erzurum ilinde son derece yaygındır. Bu iddialar incelenirken sorgu mekanları ile ilgili yapılan tariflerin büyük ölçüde doğru olduğu 2000 yılında 1998'e göre bir azalma olsa da kötü muamele ve işkence uygulamalarının yapıldığı kanaatine varılmıştır.

Emniyet Müdürlüğüne ait bu iki yıl için geçen süreç değerlendirildiğinde, kişilerin ve Emniyet Müdürlüğü mekanlarının değişmediği görülmüştür. Emniyet Müdürlüğü alt kat Asayiş ve üst kat Terör sorgu mekanlarında 2 yıl önceki bulgular aynen mevcuttur.

1998 yılındaki incelemelerimizde çok düzensiz ve kötü muamele yapılmaya müsait bulunan Gölbaşı Karakolu ile Sanayi ve Mahallebaşı karakolları kapatılmış, yerine yeni karakollar yapılmıştır. Narkotik, kaçakçılık ve organize suçlara ait birimlerin bulunduğu Şehit Fatih Bodur Polis Merkezi'nin ise standartlar aşılarak yapılmış olduğu görülmüştür.

Nezarethane defterlerinin incelenmesinde defterlerin düzgün tutulduğu "avukat istemedi" ve darp-cebir" yoktur ibarelerinin rutin bir şekilde 2 yıllık süreç içerisinde hemen herkese istisnasız yazılmış olduğu, polis yetkililerinin içerisinde de avukat bulundurma gereğinin olmadığı düşüncesinin yaygın olduğu saptanmıştır.

Çok hızlı ve düzgün çalışan bir laboratuvar olmasına rağmen kriminal laboratuardan yeterince yararlanılmadığı görülmüştür.

Fiş düzenlemeyle ilgili geleneksel anlayışa dayalı Heyetimize verilen cevaplar ve "firari sanık" tarifi 1998 - 2000 yılları arasındaki süreçte farklılık göstermemiştir.

Doktor raporlarının düzenlenmesinde hükümlü ve tutukluların durumlarını özgürce ifade edemedikleri, kendilerini baskı altında hissettikleri anlaşılmıştır.

Darp-cebir raporlarının savcılığa istek yapıldığı takdirde gönderildiği saptanmıştır. Adli zabıta kurulmasının sorunları önemli ölçüde önleyebileceği düşünülmektedir.

Erzurum'da 1998'den 2000'e soruşturma ve kovuşturma sistemine ait önemli bir değişimin olmadığı, Emniyet Müdürlüğü'nün değişik birimlerine ait mekanlarda hemen hiç değişiklik olmadığı gözlenmiştir.

Sorgu mekanlarında kötü muamele ve işkence uygulamalarında kullanılabilecek teçhizatın hâlâ varolduğu ancak bunların görülmemesi ya da kullanılmadığının bilinmesi yönünde yetkililerin çaba gösterdiği gözlenmiştir.

Bunların, bir terör bölgesinde ve bölge konumunda olan bu ilde gözlenmesi Komisyonumuzun pek çok ilde saptadığı olumsuzlukların burada da varolduğu hatta kamu yöneticilerini daha özerk ve denetimden uzak davranışlara sevk ettiği gözlenmiştir.

Oysa sorunlar ne kadar ağır olursa olsun Türkiye'nin her yerinde hukuk devleti kurallarının işletilmesi, insan hakları ihlallerinin de yaşanmaması temel ilkemiz olmalıdır.

Heyetimizin Erzurum'da iki yıl ara ile yaptığı bu incelemeler, Parlamentomuzun konuya olan duyarlılığını göstermesi yanında yerel kamu yöneticilerinin Parlamento denetimini hissetmelerine, Türkiye'nin çağdaş konumuna ve demokrasimizin gelişmesine katkı yapmaktadır. Heyetimiz, bu denetimlerin kamu yöneticilerinin kendilerini eğitmeleri ve geliştirmeleri açısından yararlı olduğunu gözlemlemiştir.

B. YARGILAMA

Tutukluluk süresi uzun, özellikle laboratuvar ve adli tıp raporlarında gecikme olduğu, bu koşulların da yargı sürecini olumsuz etkilediği saptanmıştır.

Hem soruşturma-kovuşturma hem de yargılama aşamasında hükümlü ve tutukluların savunma haklarını kullanmaları açısından büyük ölçüde avukat desteğinden yoksun kaldıkları saptanmıştır.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, yasalara uygun şekilde insan haklarının korunması ve savunma hakkının kullanılması hususlarında yetkiyi Cumhuriyet Savcılarına vermiştir. Verilen yetkinin mevzuata uygun bir şekilde kullanılmasına ilişkin Bakanlık takibinin çok önemli ve gerekli olduğu Heyetimizce bir kez daha saptanmıştır ve bu konuda yeni önlemlerin alınması gerektiği kanaatine varılmıştır.

Türkiye'nin insan haklarına yönelik sorunlarını aşması, demokrasinin güçlendirilmesi, Parlamento denetimini etkili kılması yönündeki çabalara yerel yöneticilerin, Valilerin ve Cumhuriyet Başsavcılarının daha etkili biçimde katılmaları gerekmektedir. Bu yöndeki her girişimin Türkiye'yi daha ileri ve saygın bir ülke haline getireceğine kuşku yoktur.

C. ORGANİZE SUÇLAR VE GİZLİ GÖREVLİ KULLANMA

Suçların oluşmadan engellenebilmesi, oluşuktan sonra ise sağlıklı bir sorgulamanın yapılabilmesi ve bunun yargı süreci ile tamamlanabilmesi açısından istihbaratın büyük bir önemi bulunmaktadır. İstihbarat elemanlarının kesinlikle yasal sınırlar içerisinde kalarak görev yapmaları gerekmektedir.

İstihbarat elemanlarının yasal sınırlarını aşarak suçun oluşmasına yönelik teşvik edici, hazırlayıcı, katkı koyucu tutum ve davranışların içinde bulunmaları hukuk devletini yıpratmaktadır.

Geçmişte bu yönde pek çok olumsuzlukların yaşandığını biliyoruz. Bu yöndeki eğilimlerin hissedilen en erken zamanda mutlaka önüne geçilmesi gerekir.

Erzurum'da emniyet güçlerinin istihbarat çalışmalarına yönelik, tutuklu ve hükümlüler tarafından bu yönde iddialarda bulunulması önemli bir araştırma ve inceleme konusudur. Erzurum'da bu konuda en fazla esrar ve silah kaçakçılığı olduğu öğrenilmiştir.

Yerel birimler üzerinde yetkili konumda olan, denetim görevleri de üzerlerinde bulunan merkezi kuruluşların bu yönde denetim yapmaları, olaylar daha fazla gelişip büyümeden tedbir almaları gerekmektedir.

Organize suçlar ile ilgili olarak görevlerin ihmali ya da suiistimali ne kadar yanlış bir uygulama ise delil toplama ve delillendirmede, hileye ya da hile yollarına başvurma da o kadar yanlıştır. Ve demokratik hukuk devleti kuralları içinde kabul edilebilecek bir uygulama olamaz, olmamalıdır.

Bu yönde de pek çok şikayetin yapılmış olması konunun ilgililer tarafından araştırılmasını gerektirmektedir.

Ekonomik zorluk içinde bulunan, eğitimsizlik nedeniyle de yurttaşlık bilgisi ve bilincinden yoksun, geniş kesimlerin bu tür uygulamalara alet edilmeleri ve yönlendirilmeleri son derece kolaydır. Böyle uygulamaların geniş bir mağdur kitlesi yaratacağı ve yarattığı unutulmamalıdır.

Sorumluluk mevkiinde olan kişilerin toplumun bu zaafından yararlanmak gibi bir girişimi olamaz tam tersine bu zaafı giderici yönde bilgilendirici, eğitici, koruyucu çabalar içinde olması gerekir. Erzurum bu yönden Heyetimize olumlu bir görünüm sunmamıştır.

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu'nda kullanılacak gizli görevlinin niteliklerinin belirtilmemesinden dolayı uygulamalarda olumsuzlukların oluşmasına sebebiyet verdiği tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan operasyonlar sonrasındaki ücretlendirmenin uygulanış biçimi, özel kazanç yöntemi olmaktan çıkarılıp, sembolik, teşvik edici ve diğer devlet memurlarının ödüllendirme sistemine eşdeğer bir hale getirilmelidir.

D. CEZA VE İNFAZI

1998 ve öncesi yıllardaki Erzurum Cezaevlerinin olumsuz koşullarında, 2000 yılında belirgin iyileşme olduğu görülmüştür. Her iki cezaevimiz de daha düzenli ve disiplinli, temiz ve boyanmış olduğu görülmüştür.

Tutuklu ve hükümlülerin doktor ve hastane konusundaki yakınmaları devam etmektedir. Ancak 1998 yılındaki ağır hastalar yoktur. Sevk ve tedavileri yapılmıştır. Cezaevi doktorunun sicil amirinin Cezaevi Müdürü olmasının olumsuzlukları görülmektedir.

Cezaevi kadrosunda eğitimci ve maalesef hiçbir zaman sosyal çalışmacı olmamıştır. Kapasitesinin çok üstünde dolu olan cezaevinde tutuklu ve hükümlülerin topluma yeniden kazandırılmaları yönünde çalışma yok denecek kadar azdır.

Mahkumları daha ılımlı, infaz memurlarının da daha uyumlu olduğu gözlenmiştir. Af talebi ve moralsizliği mevcuttur.

Tutuklu ve hükümlülerin önce kendilerine sonra topluma yeniden kazandırılması yönünde yeterli olunamamaktadır. Cezaevindeki açık kadrolar da bu konunun çözümüne engeldir.

Cezaevi personelinin baskı ve tehditler altında görev yapmaları yanında idari yetki ve sorumluluklarını tanımlayan mevzuatın sürekli değişmesi, her cezaevinde farklı uygulamaların bulunması, koordinasyon eksikliği cezaevi personelinin verimli çalışmasını daha da engellemektedir.

Cezaevi personelinin çalışmasındaki bu olumsuzluklardan da başlayarak tutuklu ve hükümlülere muamelelerinde ciddi sorunlar yaşanmaktadır.

Devletin kamu düzenini hukuk devleti kuralları içerisinde sürdürebilmesi için suç ortamlarının oluşmaması yönünde ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel önlemler alması bir zorunluluktur.